

MASOMO YA MAISHA YA MKRISTO

YALIYOMO

SOMO LA KWANZA: Furaha ya Wokovu	1
SOMO LA PILI: Mateso	5
SOMO LA TATU: Kukua Katika Kristo	11
SOMO LA NNE: Kufanya Uchaguzi Sahihi	13
SOMO LA TANO: Nguvu ya Sala	17
SOMO LA SITA: Mafundisho ya Biblia	21
SOMO LA SABA: Ibada – Sehemu ya Kwanza	25
SOMO LA NANE: Ibada – Sehemu ya Pili	31
SOMO LA TISA: Kushirikisha Ujumbe wa Wokovu	37
SOMO LA KUMI: Mbingu & Jehanamu	43

Somo la Kwanza

FURAHA YA WOKOVU

Utangulizi

1. Ni kwa jinsi gani ni muhimu kupata msamaha wa dhambi zako?
  - a. “Kwani atafaidiwa nini mtu akiupata ulimwengu wote, na kupata hasara ya nafsi yake? Au mtu atatoa nini badala ya nafsi yake?” (Mathayo 16:26).
  - b. Soma Luka 16:19-32. Alipokuwa akiishi juu ya nchi, tajili alifurahia baraka za kimwili zilizobora kabisa. Hata hivyo hakuwa na uzima wa kiroho.
  - c. Wakristo wanatambua kuwa kupata msamaha wa dhambi ni baraka isiyo na gharama!
2. Msamaha ni sababu ya shangwe kuu. Haya yameelezwa ndani ya mifano mitatu katika Luka sura ya 15.
  - a. Kondoo aliye potea (mistari 3-7). “Furahini pamoja nami, kwa kuwa nimekwisha kumpata kondoo wangu aliyepotea” (mstari 6).
  - b. Shilingi iliyopotea (mistari 9-10). “Furahini pamoja nami, kwa kuwa nimeipata tena shilingi ile iliyonipotea” (mstari 9).
  - c. Mwana mpotevu (mistari 11-32). “kwa kuwa huyu mwanangu alikuwa amekufa, naye amefufuka; alikuwa amepotea, naye ameonekana. Wakaanza kushangilia” (mstari 24).
3. Badiliko la kutoka kupotea kwenda kuokoka ni mwendo wa kutoka mauti ya kiroho kwenda uzima wa kiroho.
  - a. Soma Warumi 6:2-4.
  - b. Soma Waefeso 2:1-4.

I. Njia Mbili Za Misamaha

- A. Mungu ana njia moja ya msamaha kwa ajili ya wasio wakristo, na njia nyingine tofauti kwa ajili ya wakristo. Kwanza ni lazima mtu afanyike mtoto wa Mungu kiroho, na baada ya hapo wanaweza kufurahia baraka ya msamaha kutoka kwa Baba yao wa mbinguni.
- B. Kuzaliwa ndani ya familia:
  1. Umekuwa mwana familia wa familia yako ya kimwili ulipokuwa umezaliwa katika dunia hii. Halafu ukaanza kufurahia baraka kutoka kwa baba yako wa kimwili.
  2. Kufanyika mwana familia wa familia ya Mungu kunahitaji kuzaliwa kiroho.
    - a. Soma Yohana 3:3-5.
    - b. Kuzaliwa “mara ya pili” huku ni ubatizo wa maji.

- C. Hizi njia mbili za misamaha zinaonekana katika maisha ya Simoni.
  - 1. Soma Matendo 8:9-13. Simoni alijifunza kweli, aliiamini kweli, na alibatizwa.
    - a. Ubatizo ni kwa ajili ya “ondoleo la dhambi zenu” (Matendo 2:38).
    - b. Hivyo Simoni alisamehewa dhambi zake na alifanyika kuwa mtoto wa Mungu.
  - 2. Soma Matendo 8:14-24. Simoni alijaribu kuwahonga mitume kwa fedha alitenda dhambi.
    - a. Hakuhitaji ubatizo tena! Tayari alikwisha kufanyika mtoto wa Mungu.
    - b. Aliambiwa “tibia” na “ukamwombe” kwa ajili ya kusamehewa (Matendo 8:22).
    - c. Pia ni lazima tuhiari “kuungama” dhambi zetu.
      - 1) Soma Yakobo 5:16.
      - 2) Soma 1 Yohana 1:9.
- D. Mpangilio wa hizi njia mbili ni wa muhimu. Haiwezekani kuzibadilisha, huwezi kuiweka njia ya pili kuwa ya kwanza.
  - 1. Kwanza Simoni alimtii Mungu kwa kule kubatizwa, halafu baadaye alipotenda dhambi, aliweza kuomba msamaha katika sala.
  - 2. Makanisa mengi ya kimadhehebu yanawaambia watu “ombeni kwa ajili ya msamaha” halafu baadaye wabatizwe. Huu sio mpango wa Mungu!
    - a. Wahubiri wengi wa uongo wanawaambia watu “mwombe Mungu aingiye ndani ya moyo wako na akuokoe.”
    - b. Ile inayoitwa “sala ya toba” haipatikani katika Biblia!

II. Mwendelezo Wa Kusafishwa Kwa Wakristo Waaminifu

- A. Inaonekana wakristo wengi kuchanganywa juu ya msamaha na wokovu.
  - 1. Wengine wanadhani kuwa ukristo ni kuingia na kutoka katika wokovu.
    - a. Wanadhani kuwa ikiwa wametenda dhambi, hata bila kujua, gafla wanakuwa wamepotea, halafu wanapotambua dhambi zao, wanaomba msamaha na kuokolewa tena, na kwamba mzunguko huo unaendelea kujirudia.
    - b. Wana hofu kuwa ikiwa watatenda dhambi na kufa kabla ya kupata muda wa kutamka sala, basi watakuwa wamepotea milele.
    - c. Wakristo wengi wanaonekana kutokuwa na imani na wokovu wao.
    - d. Hivyo basi, wengi wanakosa mategemeo halisi ya mbigu.
  - 2. Baadhi wanapitiliza hata kwenye fundisho la uongo la “kutokuwepo uwezekano wa kuanguka tena.”
    - a. Fundisho la “baada ya kuokoka ni mara zote umeokoka” ni la uongo. Soma 2 Petro 2:20-22.
    - b. Wakati Biblia ikifundisha uwezekano wa kuanguka baada ya kuokoka, pia inafundisha kwamba Mungu hatatuacha tujaribiwe kupita uwezo wetu.
    - c. Soma 1 Wakorintho 10:13.

- B. Kuna utofauti kati ya kwendelea kujitoa kwa Mungu na ukamilifu. Msamaha hufurahiwa na mkristo anayejitoa, lakini hakuna mkristo anayeishi kwa ukamilifu.
1. Maisha ya kujitoa (Mungu anayataka hayo).
    - a. “Mwenye haki ataishi kwa imani” (Warumi 1:17). Hii ni kupambana kuishi kulingana na mapenzi ya Mungu.
    - b. “Kwa maana wale waifuatao mwili huyafikiri mambo ya mwili; bali wale waifuatao roho huyafikiri mambo ya roho” (Warumi 8:5). Mkristo anayejitoa anaweka mkazo katika mambo ya kiroho.
    - c. “Hapo tena inayohitajiwa katika mawakili, ndiyo mtu aonekane kuwa mwaminifu” (1 Wakorintho 4:2). Kumbuka kuwa unaohitajika ni uaminifu, na sio ukamilifu wa kutokuwa na dhambi.
    - d. Mtakatifu anayejitoa bado atakuwa na ondoleo la dhambi, dhambi alizozifanya bila hata ya kujua.
  2. Maisha ya ukamilifu bila dhambi (Mungu hayataki hayo):
    - a. Hakuna mwanadamu anayeishi maisha ya ukamilifu pasi na dhambi. Mungu angetaka maisha hayo, hakuna mmoja ambaye angeokoka.
    - b. “Tukisema kwamba hatuna dhambi, twajidanganya wenyewe, wala kweli haimo mwetu” (1 Yohana 1:8).
- C. Soma 1 Yohana 1:5-10.
1. Sehemu hii inatofautisha kuenenda gizani dhidi ya kuenenda nuruni.
  2. Kumbuka kwa umakini mistari ya sita na saba.
    - a. “Tukisema ya kwamba twashirikiana naye, tena tukienenda gizani, twasema uongo, wala hatuifanyi iliyo kweli” (6).
    - b. “bali tukienenda nuruni, kama yeye alivyo katika nuru, twashirikiana sisi kwa sisi, na damu yake ...” (7).
  3. “tukienenda” kunasimama badala ya namna tunavyoishi, mtindo wa maisha yetu, “mwenendo wa maisha yetu.”
  4. Soma 1 Yohana 1:7. Kuenenda nuruni = maisha ya kujitoa.
    - a. Ni muhimu kukumbuka vitenzi viwili vya wakati unaoendelea “tukienenda” na “yatusafisha.” Hii inaonyesha kitendo kinachoendelea.
    - b. Ikiwa namna tunavyoishi ni kuendelea kuenenda nuruni, basi tuna uhakika wa kuendelea kusafishwa dhambi zetu.
    - c. Kuenenda nuruni huku hakuhitaji ukamilifu wa bila dhambi, vinginevyo kusingekuwa na dhambi za kusafishwa.
    - d. Kwa maana hiyo, kwa kadili mtoto wa Mungu anavyoishi maisha ya kujitoa, atakuwa anafurahia kuendelea kusafishwa dhambi!
  5. Soma 1 Yohana 1:9. Mkristo anayejitoa ataendelea na mwenendo wa unyenyekevu, na kudhamiria “kuungama” dhambi zake, na kuomba kwa ajili ya msamaha.

III. Furaha Ya Wokovu

- A. Mfano wa Daudi:
1. Baada ya Daudi kufanya zinaa, nabii Nathani alimwambia hatia yake.
Soma 2 Samweli 12:1-8.
  2. Soma 2 Samweli 12:13. Daudi alikuwa na moyo wenye dhamira ya kukubali dhambi yake.
  3. Soma Zaburi 51:1, 2, 12.
    - a. Daudi aliandika maneno haya baada ya kutenda dhambi.
    - b. Alimwomba Mungu asamehewe.
    - c. Alitaka kuwa na furaha ya wokovu tena.
- B. Wale wote waliojifunza na kuitii njili, wanafurahia kusamehewa dhambi zao walizotangulia kufanya:
1. Soma Matendo 8:35-39. Baada ya kubatizwa towashi “alikwenda zake akifurahi.”
  2. Soma Warumi 6:4. Ni furaha ilijoje kuinuka toka katika ubatizo na “tuenende katika upya wa uzima.”
  3. Furaha ya jinsi hiyo hiyo inatakiwa kuendelea kwa mtoto wa Mungu anayejitoa.
- C. Mfano wa Paulo:
1. Soma Wafilipi 3:13, 14. Paulo alikubali kuwa hakuwa mkamilifu.
Hakuufikia ukamilifu.
  2. Soma 2 Timotheo 4:6-8.
    - a. Paulo alipokuwa akikielekea kifo, hakusema “ninatumaini nitaokoka kwa uhakika.”
    - b. Alitangaza: “nimewekewa taji ya haki, ambayo Bwana, mhukumu mwenye haki, atanipa siku ile; wala si mimi tu, bali na watu wote pia waliopenda kufunuliwa kwake.”
- D. Soma Warumi 5:1, 2.
1. Wakristo wanaojitoa wana “amani kwa Mungu” na wanaweza “kufurahi katika tumaini la utukufu wa Mungu.”
  2. Hii sio kweli kwa mkristo ambaye ana mtazamo wa kuishi atakavyo na kwamba “neema itafunika” dhambi asizokusudia kuziacha.

Hitimisho

1. Soma Waembrania 3:12. Ndiyo, ni lazima tujilinde dhidi ya “kujitenga na Mungu aliye hai.”
2. Soma 1 Wakorintho 10:12, 13.
  - a. Ni lazima tujilinde dhidi ya kuanguka.
  - b. Bali tumetiwa moyo, kwamba Mungu hatatuacha tujaribiwe kupita tuwezavyo.
3. Soma 1 Wakorintho 1:18. “Kwa sababu neno la msalaba kwao wanaopotea ni upuzi, bali kwetu sisi tunaokolewa ni nguvu ya Mungu.”

Somo la Pili

MATESO

Utangulizi

1. Waisraeli walipokuwa kakifanyiwa ukatili na Wamidiani Gidioni aliuliza “Ee Bwana wangu, ikiwa BWANA yu pamoja nasi, mbona mambo haya yote yanatupata?” (Waamuzi 6:13).
2. Kwa maelfu ya miaka mwanadamu amekuwa akijiuliza. “Ni kwa nini Mungu ayaruhusu mateso yote haya?”
3. Mwanafalsafa wa kiyunani Epicurus (342-270 K.K.) alianzisha hoja ambayo kwa sasa ni hoja ya juu kabisa.
  - a. Ikiwa Mungu ana nguvu zote, basi angeweza kuondoa kabisa mateso.
  - b. Ikiwa Mungu ana upendo wote, basi angetaka kuondoa kabisa mateso.
  - c. Kwa kuwa bado mateso yangalipo, basi ni lazima Mungu atakuwa na upungufu wa nguvu au upendo, au vyote viwili.
4. Kitendawili cha Epicurus kinaweza tokea kukubalika, lakini sio kweli.

I. Baadhi Ya Mitazamo Isiyo Sahihi Kuhusu Mateso

- A. Mtazamo wa urahisishwaji kupita kiasi – Mateso yote yanatokana na dhambi ya mtu.
  1. Soma Ayubu 2:11. Marafiki wa tatu wa Ayubu:
    - a. Soma Ayubu 4:7-9 *Elifazi*; Soma Ayubu 8:5, 6 *Bildadi*; Soma Ayubu 11:6 *Safari*.
    - b. Hawa wote watatu walidhani kuwa mateso ya Ayubu yalisababishwa na dhambi zake mwenyewe.
    - c. Soma Ayubu 42:7. Hawakuwa sahihi kuhusu Ayubu.
  2. Soma Yohana 9:1-3. “Rabi, ni yupi aliyetenda dhambi, mtu huyu au wazazi wake, hata azaliwe kipofu?” Walidhani kuwa upofu wa mtu ilitokana na dhambi.
  3. Yesu aliteseka, lakini hakuwa na dhambi.
    - a. Soma Waembrania 4:15.
    - b. Soma 1 Petro 2:21.
- B. Wapingaji wa mafundisho ya Biblia.
  1. Baadhi ya wanao amini ukamilifu katika utu wamejifurahisha katika kuwafundisha waaminio juu ya tatizo la mateso. Kwa mfano, wanauliza: “Ni kwa jinsi gani unaweza kuamini katika Mungu wa upendo wakati katika dunia hii kumekuwa na mateso mengi sana?”
  2. Ikiwa Mungu, hayupo, nani anaweza kusema kwa namna yoyote kuwa mateso yanatakiwa kupewa lawama?
    - a. Ikiwa maisha ni matokeo ya bila mpangilio na uwepo wake umejitokea tu, basi hakuna kumlaumu mtu.

- b. Kwa mujibu wa wanao amini mabadiliko ya viumbe (evolution), binadamu na wanyama tofauti yao muhimu pekee ni kiwango chao cha maendeleo.
- c. Simba anamuua nyumbu na mwanadamu anatoa uhai wa mwanadamu wingine. Ikiwa hakuna tofauti ya msingi kati ya wanyama na mtu basi wanaoamini mabadiliko katika viumbe hawapaswi kuwa na sababu ya kumlaumu muuji.

II. Uhuru Wa Kuchagua

- A. Kuna mijadala ya kidini juu ya uhuru dhidi ya utumwa wa mapenzi ya mwanadamu.
  - 1. Mfano: Baadhi ya madhehebu ya kibaptisti yanajiita yenyewe “Mapenzi huru,” wakati wengine ni wafuasi wa imani ya Calvin katika imani yao (wanashikilia katika fundisho la Urithi Kamili Wa Uovu).
  - 2. Mfano: Tamaduni kadhaa zinashikilia mtazamo wa maisha wa kiajali: “Vyovyo itakavyokuwa itakuwa!”
- B. Baadhi ya chaguzi (nadharria) za msingi za uumbaji:
  - 1. Mungu angeweza kumweka mwanadamu katika namna ya kufanya chaguzi sahihi tu (Mungu hakufanya hivyo).
    - a. Mungu aliweka tabia za asili (silika) katika wanyama.
    - b. Mfano: wakati wa baridi ndege wengine huruka kuelekea kusini.
  - 2. Mungu angeweza kuweka uhuru wa kuchagua, lakini tena uwezo unaojiendesha na endelevu wa kuzuia kila uchaguzi mbaya (Mungu hakufanya hivyo).
    - a. Mungu angeingilia kati, wakati mtu anataka kuua.
    - b. Mtu angeshikwa na kigugumize, ikiwa anakaribia kusema uongo.
    - c. Mpangilio wa namna hiyo ungekuwa unazuia umuhimu wa uhuru wa kuchagua.
  - 3. Mungu amempatia mwanadamu uhuru halisi wa kuchagua.
    - a. Soma Yoshua 24:15. "...chagueni hivi leo mtakayemtumikia; ..."
    - b. Soma 2 Wakorintho 5:10.
    - c. Uhuru wa kuchagua unategemea ulicho kichagua:
      - 1) Tukifanya kazi kwa bidii na kupokea matokeo yenyе faida, tunapenda.
      - 2) Hata hivyo, hatufurahi matokeo ya uchaguzi wetu mbaya.

III. Baadhi Ya Visababishi Vya Kweli Vya Mateso

- A. Uchaguzi mbaya wa mtu.
  - 1. Soma 1 Petro 4:15. Mara nyingi tunayaleta mateso juu yetu wenyewe.
  - 2. Mfano: Ikiwa mtu atachagua kuvuta sigara, anaweza kuugua kikohozi, kushindwa kupumua, na ugonjwa wa mapafu.
  - 3. Soma Mathayo 5:32. Mtu anaweza kuchagua kufanya uasherati, na baadaye kuachwa na mwenzi wake.

4. Ikiwa tutakuwa wakweli, tutakubali kuwa mateso yetu mengi yanababishwa na uchaguzi wetu wenyele uliyo mbaya.
- B. Uchaguzi mbaya wa watu wengine.
1. Uchaguzi mbaya wa mtu mwingine unaweza kutuletea mateso sisi.
  2. Mfano: wakati mwingine watoto wasio na hatia wanauwawa na madereva walevi.
    - a. Katika mazingira kama hayo kwa nini imekuwa kwamba, mara nyingi Mungu anapewa lawama? Swali linaulizwa: "Kwa nini alimchukua mtoto?"
    - b. Lawama zimwangukie yeye aliyechagua kulewa na kuendesha.
  3. Mfano: Mwanamke mjamzito aliye chagua kunywa pombe na mtoto akazaliwa akiwa na dosari, mtoto anateseka kwa sababu ya uchaguzi wa kidhambi wa mama.
- C. Uchaguzi mbaya wa kibinadamu wa kizazi kilicho tangulia:
1. Mateso mengine yanababishwa na uchaguzi mbaya uliofanywa na watu nyakati zilizopita.
  2. Mfano: Wale wote wanaofuata dini ya Kihindu kule India wanamheshimu ng'ombe kama mnyama mtakatifu.
    - a. Soma Warumi 1:22, 23. Mababu zao walimwacha Mungu na kuanza kuabudu viumbe.
    - b. Watoto wengi wanakufa kutokana na njaa wakati ng'ombe wanaachwa huru kuzunguka mitaani na kula matunda katika meza za biashara.
    - c. Soma 1 Timotheo 4:3, 4. Mungu ameruhusu kula nyama.
- D. Uvunjifu wa sheria ya asili.
1. Soma Yakobo 2:26. Mtu ameumbwa na sehemu mbili – ana mwili na roho. Mazingira yake yameumbwa ili kuendana naye. Tunaishi katika dunia - tukiongozwa na sheria ya kimwili.
  2. Sheria za kimwili zina faida – pale zinapoheshimiwa.
    - a. Mguvu ya mvutano inaturuhusu sisi kusimamisha gari, na kulikuta mahali pale pale baadaye.
    - b. Kusingekuwepo na mvutano, kila kitu kingekuwa kinaelea tu, kama inavyotokea katika sehemu ya wazi wa mbali.
  3. Mateso yanaweza kutokea kutokana na mguvu ya sheria ya asili.
    - a. Luka 13:4. Katika siloamu mnara ulianguka na uliwaua watu 18.
    - b. Leo, ikiwa jengo litajengwa kwa kiwango kibovu, linaweza kubomoka na kuwajeruhi watu.
  4. Watu wanaweza kujenga bwawa kwa ajili ya kukusanya maji na kufurahia upatikanaji wake kwa wingi.
    - a. Lakini ikiwa kuta zake zitajengwa nyembamba sana, nguvu ya maji inaweza kuliharibu bwawa.
    - b. Maji yaendayo kasi yanaweza furikisha kijiji na watu wanaweza kufa.

IV. Faida Kadhaa Za Mateso

- A. Kuwa na hisia za kimwili:
  - 1. Hisia chanya:
    - a. Ni wangapi mionganini mwetu wanapenda mguso mwororo kutoka kwa wenzi wetu?
    - b. Vipi kama hatutasikia maumivu yoyote tutakaposhiaka kitu kilicho cha moto?
    - c. Kuwa na maumivu kunaweza kututahadharisha sisi na kutufanya tutafute uponyaji.
  - 2. Hisia hasi: Mtu anaweza kukutwa katika moto na kuugulia maumivu kutokana na kuungua.
- B. Unakumbushwa kuwa dunia hii sio nyumbani kwetu.
  - 1. Soma Waebrania 11:13-16.
  - 2. Soma 2 Petro 3:10-13.
- C. Yanaweza kutuamsha kumgeukia Bwana.
  - 1. Soma Zaburi 18:6. "Katika shida yangu nalimwita BWANA, Na kumlalamikia Mungu wangu."
  - 2. Soma 2 Wakorintho 12:7-10.
    - a. "mwiba katika mwili" wa Paulo ulikuwa ukimsumbuwa.
    - b. Mateso yake yalimpelekea amtegeme Bwana (mst. 10).
  - 3. Soma Luka 22:44. "Naye kwa vile alivyokuwa katika dhiki, akazidi sana kuomba; ..."
- D. Unakumbushwa juu ya ubaya uzidio wa dhambi.
  - 1. Mateso mengi ukiyarejelea nyuma chanzo chake ni dhambi. Utambuzi huu unaweza kutusaidia kuizuia dhambi.
  - 2. Hatutakiwi kuongeza juu ya mateso ambayo tayari yapo katika dunia.
  - 3. Soma Zaburi 119:104. "Kwa mausia yako najipatia ufahamu, Ndiyo maana naichukia kila njia ya uongo."
- E. Yanaingiza shukrani kwa ajili ya kile kilicho kizuri.
  - 1. Je, umewahi kuwasikia watu waliovumilia salatani na halafu wakawa na shukrani mpya kwa ajili ya uzima?
  - 2. Mara nyingi wale waliovumilia mateso wanakuja na shukrani kwa ajili ya baraka ndogo katika maisha.
- F. Mateso yanawaza kuturuhusu sisi kutoa msaada bora kwa wengine walio katika mateso.
  - 1. Soma Waebrania 2:18. "Na kwa kuwa mwenyewe aliteswa alipojaribiwa, aweza kuwasaidia wao wanaojaribiwa."
  - 2. Tunapokuwa na uzoefu katika mateso, huruma zetu na kujali hali za wengine zinaweza kuongezeka.
- G. Kuimarika kiroho.
  - 1. Soma 1 Petro 1:6, 7.
  - 2. Tabia nzuri inatengenezwa katika tanuru ya matatizo.

- H. Kuchekecha na kupima.
  - 1. Soma 1 Wakorintho 3:12-15.
    - a. Matatizo yanatenganisha kati ya waongofu makini na wasiojali.
    - b. Baadhi ya Wakristo wanaabudu wakati mambo yanapokuwa mepesi tu.
  - 2. Soma Ufunuo 2:10. Watakatifu hawa walikuwa “mambo yatakayokupata” (mateso).
- I. Marekebisho.
  - 1. Soma Danieli 4:22-25 na 5:18-22.
  - 2. Soma Warumi 12:4-11.

Hitimisho

- 1. Wakristo wategemee mateso.
  - a. Soma 2 Timotheo 3:12.
  - b. Soma 1 Petro 2:20, 21 na 4:12-16.
- 2. Tunapaswa kujiandaa kuteseka, hata kwa kufanya yaliyo ya haki!

Somo la Tatu

KUKUA KATIKA KRISTO

Utangulizi

1. Soma Waefeso 2:1-3.
  - a. Mitazamo hii na njia hizi za kale mara nyingi zimekuwa zimezama ndani yetu.
  - b. “mapenzi ya mwili na ya nia” bado yanatusumbua.
2. Soma 1 Petro 4:1-4.
  - a. Njia za mataifa na uchanga hazipotei punde tu baada ya ubatizo!
  - b. Tunapaswa kupambana kubadilika na kuunda fikra mpya na tabia mpya.
3. Soma 1 Petro 2:1-5. Watoto wachanga katika Kristo wanapaswa kupambania kukua kuelekea utu uzima katika Kristo.

I. Kukua Katika Nia

- A. Soma 1 Petro 1:13.
  1. “vifungeni.” Kwa kawaida neno hili lilitumika kumzugumzia mtu ambaye alizikusaya pindo za kanzu yake na kuzibana na mkanda, ili kumwezesha kutembea kwa haraka safarini. Wakristo wanapaswa kukaza udhibiti wa fikra zao.
  2. “kuwa na kiasi” hii maana yake ni lazima tukaemacho, waangalifu, tukiwa na fikra sahihi.
- B. Soma Warumi 12:1, 2.
  1. Ni lazima Wakristo tupinge kulazimishwa kufuatisha njia na fikra za dunia hii.
  2. Je, watu wanaweza sema, kuwa unafikiri na kutenda tofauti?
  3. Mungu anakupa changamoto wewe kwamba “mgeuzwe kwa kufanywa upya nia zenu.”
- C. Soma 1 Wakorintho 3:1-3. Ishara za tabia za mwilini ni pamoja na “husuda na fitina.”
  1. Soma Warumi 12:10.
  2. Soma Waebrania 6:10. Hata kama wengine hawaonyeshi kutilia maanani, Mungu hatasahau.
- D. Soma 2 Wakorintho 8:12. Wakristo hawa walikuwa na utayari “Maana, kama nia ipo” – kutoa kwa ajili ya kazi ya kanisa.
  1. Wale wote waliokomaa kiroho kamwe hawaulizi “ni kiasi gani napaswa kutoa?”
  2. Watu waliokomaa kiroho wanauliza “ni kiasi gani naweza kutoa?”
  3. Soma 2 Wakorintho 9:1, 2.
- E. Nia ya unyenyekevu.
  1. Soma Wafilipi 2:3.
  2. Soma Matendo 20:18, 19 na 1 Petro 5:5.

- F. Nia zetu zisishikamanishwe na vitu vya duniani.
1. Soma Wakolosai 3:1, 2.
    - a. Zingatia mkazo wa kiakili unaohitajiwa na maneno “yatafuteni” na “yafikirini.”
    - b. Ni lazima Wakristo wafikiri kuamua, ni juhudzi gani zitafanya mabadiliko ya kudumu.
  2. Soma Mathayo 19:16-22.
    - a. Mwanaume huyu alitaka uzima wa milele (angalia 19:16).
    - b. Lakini upendo wake kwa vitu ulikuwa mkubwa kuliko upendo wake kwa Bwana.
    - c. Kupenda vitu ni moja ya mitego ya kawaida kwa Wakristo.
  3. Soma Waebrania 11:13-16.

II. Kukua Katika Usemi

- A. Soma Yakobo 3:2.
- B. Soma Waefeso 4:29. “Neno lo lote lililo ovu lisitoke vinywani mwenu,...”
- C. Soma Mathayo 26:73.
  1. Usemi wa Petro ulionesha alikuwa Mgaliyaya.
  2. Soma Matendo 4:13.
- D. Soma Wakolosai 4:6.
- E. Soma Tito 2:8. “Uzima” = yenye afya.

III. Kukua Katika Matendo

- A. Mifano ya uchanga katika Kristo:
  1. Naamani – Soma 2 Wafalme 5:11, 12.
    - a. Wengine wako namna hii wanaposikia mafundisho ya Biblia na kutoyapenda!
    - b. Wengine wanaikataa kweli kwa sababu inaonekana ni rahisi mno; na wao ni wakisasa.
  2. Yona – Soma Yona 4:1-3.
- B. Soma Warumi 12:17-21.
  1. Soma Walawi 19:18.
  2. Soma Mithali 14:29.
  3. Soma Marko 6:16-28. Herodia alimchukia Yohana kwa sababu Yohona aliongea ukweli kuhusu ndoa yake iliokuwa si kwa mujibu wa sheria.
- C. Soma Danieli 3:15-18.
  1. Wanaume watatu hawa walikuwa imara katika hatia yao.
  2. Leo, tunatakiwa kuonyesha nguvu yetu ya kujitoa kwa Kristo kimatendo.

Hitimisho

1. Soma Wafilipi 3:15.
  - a. Kamwe hatuwezi kuwa wakamilifu pasi na dhambi, bali tunaweza kukua.
  - b. Kabla ya semi zetu na matendo yetu kuwa bora ni lazima tufikiri kiutu uzima!
2. Je, ukuaji wako umeongezeka tangu ulipobatizwa katika Kristo?

Somo la Nne

KUFANYA UCHAGUZI SAHIHI

Utangulizi

1. Mara nyingi tunateseka kwa sababu ya kufanya uchaguzi wa kipumbavu.
2. Mateso mengi yanaweza kuepukika kwa maamuzi nyenye hekima.
3. Somo hili litatufundisha namna bora ya kufanya uchaguzi wa kitauba.

I. Kusikiliza Maonyo

- A. Tunaweza kuona alama za maonyo mahali pengi:
  1. Karibu na nguzo za umeme tunaweza kusoma ubao – “Hatari: Umeme Mkubwa.”
  2. Karibu ya barabara ubao unaweza kuonyesha mbele kuna kona kali.
  3. Kushindwa kusikiliza onyo kunaweza sababisha majeruhi au kifo.
- B. Biblia ina maonyo mengi kutoka kwa Mungu.
  1. Mungu, kama Baba wa upendo, anatutaka sisi kuikwepa hatari.
  2. Kitabu cha Mithali kimejaa maonyo.
    - a. Sulemani alimtahadharisha mwanaye kujilinda dhidi ya hatari mbali mbali.
    - b. Mifano michache:
      - 1) Soma Mathali 1:8, 10.
      - 2) Soma Mathali 6:16-19.
  - C. Maonyo ya Biblia yana chukua sura mbalimbali:
    1. “Jihadharini”
      - a. Soma Mathayo 7:15. “Jihadharini na manabii wa uongo,...”
      - b. Soma Wafilipi 3:2. “Jihadharini na mbwa, jihadharini na watendao mabaya, ...”
    2. “Msidanganyike”
      - a. Soma 1 Wakorintho 6:9.
      - b. Soma 1 Wakorintho 15:33.
      - c. Soma Wagalatia 6:7.
    3. “Kumbuka”
      - a. Soma Luka 17:32. “Mkumbukeni mkewe Lutu.”
      - b. Soma Matendo 20:35. “... kuyakumbuka maneno ya Bwana Yesu, jinsi alivyosema mwenyewe,...”
    4. “Angalieni”
      - a. Soma Luka 12:15.
      - b. Soma Waebirania 3:12.
    5. “sivyo” au “isipokuwa”
      - a. Soma Luka 13:3, 5.
      - b. Soma Yohana 8:24.
      - c. Soma 1 Wakorintho 7:5.

6. Maelezo ya moja kwa moja.
  - a. Soma Mathayo 6:25. "..., Msisumbukie maisha yenu..."
  - 1) "Msisumbukie" = kitenzi cha wakati uliopo katika lugha asili.
  - 2) Hii ni amri ambayo inatuitia kutenda kitendo endelevu.
  - b. Soma Warumi 12:17. "Msimlipe mtu ovu kwa ovu."
7. Maneno au kifungu cha maneno kurudiwa:
  - a. Soma Yohana 3:3, 5. Bila ubatizo wa maji mtu hawezikuingia katika ufalme.
  - b. Soma Yohana 8:34.
  - c. Soma Wagalatia 1:8, 9.

II. Kufanya Maamuzi Kwa Kutumia Biblia

- A. Ni rahisi kufuata njia za dunia zinazopendeza, badala ya kusimama na kuidadisi Biblia.
- B. Kwa Mkristo kufanya maamuzi muhimu bila kuangalia katika Biblia kwa ajili ya ushauri na msaada kwanza ni upumbavu.
  1. Maamuzi muhimu bila shaka yanastahili kuwekwa kwenye kipimo cha Biblia.
  2. Baadhi ya maswali ya kipimo rahisi ni:
    - a. Je, kwa mujibu wa Biblia ni sahihi au kosa?
    - b. Je, jambo hili kiroho linaelekea kunisaidia au kuniumiza?
    - c. Ikiwa wengine wataniona nikifanya jambo hili, je, litakuwa ni mfano mzuri na wa kuwasaidia?
    - d. Hata kama linakubalika, je, kuna maamuzi mengine yaliyo bora?
- C. Kuchagua mwenzi:
  1. Mara nyingi watu wa dunia huchagua kulingana na: mwonekano, elimu, hadhi, kipato, n.k.
  2. Soma 1 Wakorintho 9:5.
    - a. Ikiwa Paulo angetaka kuchagua mke, angemchagua "mke aliye ndugu."
    - b. Kihalisia = "mke dada" katika lugha asili. Maana yake ni: dada katika Bwana.
  3. Soma 1 Wakorintho 7:39.
    - a. Mjane (mtu aliye na uzoefu katika ndoa) anapaswa kuolewa "katika Bwana tu."
    - b. Ni kwa kiasi gani zaidi yeye ambaye hajawahi kuwa katika ndoa, anatakiwa kuchagua mwenzi Mkristo?
  4. Soma 2 Wakorintho 6:15. "Au yeye aaminiye ana sehemu gani pamoja na yeye asiyeamini?"
  5. Soma 1 Petro 3:12. Je, utajifunga mwenyewe kifungo cha maisha kwa mtu ambaye hataweza kuruhusiwa kusali pamoja nawe?
- D. Majukumu na matendo wanayo tendeana wanandoa.
  1. Soma Waefeso 5:22-25.

2. Soma 1 Petro 3:7.
  3. Soma Tito 2:4, 5.
  4. Soma 1 Timotheo 5:14.
- E. Ibada:
1. Soma Wakolosia 2:23. "... ibada mliyojitungia wenyewe"
    - a. Ni ibada ambayo imeanzishwa au imeamriwa na mtu kutokana na mapenzi ya kibinadamu.
    - b. Hii inaweza kuwa iliyo katazwa au isiyo amriwa.
  2. Soma Matendo 2:42.
  3. Soma Matendo 20:7. Chakula cha Bwana na mahubiri.
- F. Vitu ambavyo havijatajwa kwa uwazi:
1. Kucheza kumetajwa katika maagano yote.
    - a. Lakini, vipi kuhusu uchezaji wa kisasa? Lazima tutumie kanuni za Biblia.
    - b. Soma Wagalatia 5:19. "ufisadi"
      - 1) Katika lugha asili, neno hili limeelezwa na Thayer kuwa linajumuisha: ...mjongo wa mwili usio na adabu, utunzaji usiofaa wa manaume na wanawake, n.k.
      - 2) Uchezaji mwingi wa kisasa unajumuisha harakati mbaya (UCHOZEZI) za mwili.
    - c. Soma Mathayo 14:6-12. Binti ya Herodia alicheza kiuchochazi.
  2. Ponografia ya mtandao. Soma Mathayo 5:27, 28 na Mathayo 15:19.

III. Fikiri Kuhusu Matokeo

- A. Maono – yanaona mbali au yanaona karibu?
1. Tabia ya msukumo ni kawaida mionganoni mwa watoto/vijana.
    - a. Mara nyingi watoto wanafanya bila kufikiri kwanza.
    - b. Kwa kuwa watoto hawana uzoefu, inakuwa vigumu zaidi kwao kuona ni nini kinaweza kuwa ni matokeo ya matendo yao.
  2. Mara nyingi dunia inaanishiwa “msukumo” chini ya kivuli cha “hiari, kupendeza, uhuru wa kufanya, n.k.”
  3. Wakristo wako katika mbio za masafa marefu ambazo zinawaelekeza mbinguni.
    - a. Ni marathoni na sio mbio fupi!
    - b. Soma Waebrania 12:1. "...na tupige mbio kwa saburi katika yale mashindano yaliyowekwa mbele yetu."
- B. Soma Waebrania 11:24-26.
- C. Soma Zaburi 73:2-17.
- D. Soma Mithali 20:1 na 23:31-35.
- E. Baadhi ya maswali ya msaada ya kujiuliza kabla ya kufanya maamuzi:
1. Maamuzi haya yatapelekea matokeo gani?
  2. Je, kuchukua hatua hii, kunaweza kupelekea vitu vingine ambavyo sio vizuri?

IV. Maamuzi Makubwa Matatu Katika Maisha

- A. Kuna maamuzi makubwa matatu katika maisha: Kiroho, ndoa, uzazi.
- B. Fikiri umuhimu wake. Unatakiwa kujibu maswali haya kwa hekima:
  - 1. Kiroho
    - a. Je, unatenga muda wa kujifunza injili na kuitii?
    - b. Je, utabaki mwaminifu kwa Kristo kwa maisha yako yaliyobakia?
  - 2. Ndoa
    - a. Je, utachagua kuoa?
    - b. Ikiwa utachagua kuoa, je, utachagua kuoana na Mkristo mwaminifu?
    - c. Je, utabaki kuwa mwaminifu kwa mwenzi wako kwa maisha yako yote?
  - 3. Uzazi
    - a. Je, utachagua kuwaleta watoto katika dunia hii?
    - b. Je, utawalea katika njia ya Bwana?
- C. Matokeo ya kila maamuzi:
  - 1. Kiroho
    - a. Soma 2 Timotheo 4:7, 8. Waaminifu wanazawadiwa uzima wa milele.
    - b. Soma 2 Wathesalonike 1:7-9. Maangamizi ya milele ni kwa wale wote wasio mjua Mungu na kwa wote wasioendelea kuitii njili.
  - 2. Ndoa
    - a. Soma Mithali 18:22. Mwenzi mtauwa ni baraka.
    - b. Soma 1 Wakorintho 6:9, 10. Wazinzi na waasherati hawawezi kuurithi ufalme wa Mungu.
  - 3. Uzazi
    - a. Soma Zaburi 127:3. Watoto ni baraka toka kwa Mungu.
    - b. Soma Mithali 17:25 na 29:15. Mtoto mpumbavu huleta huzuni.

Hitimisho

- 1. Kila uchaguzi mdogo tuufanyao utakuwa ndiyo sehemu ya tabia zetu kwa ujumla.
  - a. Panda wazo, vuna kitendo.
  - b. Panda kitendo, vuna tabia.
  - c. Panda tabia, vuna mtindo wa maisha.
  - d. Panda mtindo wa maisha, vuna hatima.
- 2. Ni rahisi sana kwenda kufanya maamuzi ya maisha bila kufikiri zaidi mbele.
  - a. Soma Mithali 3:31. Tunapaswa kujilinda dhidi ya kuchagua njia za dunia.
  - b. Soma Isaya 56:4. Tunapaswa kupambana kuyachagua mambo yampendezayo Mungu.
- 3. Soma Waebriana 11:25.
  - a. Musa alichagua kukaa na watu wa Mungu badala ya kufurahia anasa za dhambi.
  - b. Tuchague kuwa na watu wa Mungu, kanisa, badala ya kujiingiza katika anasa za muda mfupi za dhambi.

Somo la Tano

NGUVU YA SALA

Utangulizi

1. Soma Luka 11:1.
  - a. Yohana aliwafundisha wanafunzi wake kusali.
  - b. Wanafunzi walimwomba Yesu awafundishe kusali.
  - c. Katika kujifunza kusali tunatakiwa kuwa na hamu ya namna hii.
2. Mawasiliano sahihi yanahuishisha mambo mawili ya msingi – kuongea na kusikiliza.
  - a. Soma 1 Petro 3:12. Sala ni baraka kwa ajili ya watoto wa Mungu.
  - b. Mawasiliano na Mungu yanahuishisha:
    - 1) Mungu amesema na sisi leo kupitia neno lake.
    - 2) Tunasema na Mungu kupitia sala.
3. Soma Yakobo 5:16. “Kuomba kwake mwenye haki kwafaa sana, akiomba kwa bidii.”
  - a. Sala yenyе mafanikio ni ya mtu mwenye “haki.”
  - b. Tukitaka sala zetu zifanye kazi, basi ni lazima tuishi maisha ya haki.

I. Mambo Ya Msingi Katika Sala

- A. Sifa
  1. Bila shaka, sote tunakusudia “kuomba” tunaposali.
  2. Wengi tunafikiri “sifa” ni katika mazingira ya kuimba.
  3. Soma Danieli 9:4. Danieli aliasifia ukuu wa Mungu.
  4. Soma Zaburi 5:1-4. Daudi ameusifia utakatifu wa Mungu.
  5. Soma Zaburi 86:6-10. Mungu husifiwa katika sala kwa ukuu wake.
- B. Shukrani
  1. Soma 1 Wathesalonike 5:17, 18.
  2. Soma 1 Timotheo 1:3-5. Mara nyingi Paulo alimshukuru Mungu katika sala kwa ajili ya imani ya Timotheo.
  3. Soma Wafilipi 4:6. Sala zetu zinatakiwa kujumuisha “shukrani.”
  4. Mara nyingi tunaomba katika sala. Tunatakiwa kukumbuka kumshukuru Mungu kwa kujibu sala zetu.
- C. Kuungama
  1. Soma Luka 16:15. “Mungu awajua mioyo yenu.”
    - a. Hivyo basi, hatuwezi kumficha Mungu kitu chochote.
    - b. Hivyo tunatakiwa kuwa wakweli na kukubali makosa yetu mbele za Mungu.
  2. Soma Ezra 9:6, 10-13 na 10:1.
    - a. Tunatakuwa kuwa na aibu tukiwa tumemtenda dhambi Mungu (9:6).
    - b. Kwa hakika, “Mungu wetu hakutuadhibu kama tulivyostahili kwa maovu yetu” (9:13).
    - c. “Basi hapo Ezra alipokuwa akiomba na kuungama, akilia, na kuijangusha kifudifudi mbele ya nyumba ya Mungu” (10:1).

- d. Je, umewahi kujisikia aibu kwa dhambi zako hata ukalia, na kuomba na kuungama dhambi zako kwa Mungu?
- 3. Soma 1 Yohana 1:9. Masharti ni haya. Bila kuungama hakuna msamaha.
- D. Haja
  - 1. Maombi – Binafsi.
    - a. Bila shaka hii ndiyo sehemu ya kawaida sana ya sala zetu. Mara nyingi tunamwomba Mungu kwa ajili ya kitu fulani.
    - b. Soma Mathayo 7:7-11.
    - c. Soma Yona 2:1-9.
    - d. Soma Luka 22:39-42.
      - 1) Yesu ameweka mfano kamili.
      - 2) Aliomba kwa ajili ya kitu fulani, lakini alitaka zaidi mapenzi ya Mungu yafanyike, badala ya mapenzi yake.
  - 2. Maombi – kwa ajili ya wengine (upatanisho).
    - a. Soma Ayubu 42:8-10.
      - 1) Ni mtu wa ajabu kiasi gani! Baada ya kupata mashindano yote haya kutoka kwa watu hawa, bado alinia kuwaombea.
      - 2) Je, unao moyo wa kuomba kwa ajili ya wengine, hata wale walio kukosea? Soma Mathayo 5:44.
    - b. Soma 1 Timotheo 2:1.

II. Sala Sahihi

- A. Endelevu
  - 1. Soma 1 Wathesalonike 5:17. “ombeni bila kukoma.”
  - 2. Soma Luka 18:1-8.
  - 3. Soma Wakolosai 4:2.
- B. Unyeyekevu
  - 1. Soma Yakobo 4:6.
  - 2. Soma Luka 18:9-14.
- C. Heshima
  - 1. Soma Mathayo 6:9. Katika sala ya mfano ya Bwana tumefundishwa kutoa heshima kwa Mungu.
  - 2. Soma Yohana 17:11. Yesu alimwita Baba “Baba mtakatifu.”
  - 3. Soma Waembrania 4:16. Tunaweza kukaribia kwa “ujasiri” kwa sababu Yesu ndiye kuhani wetu mkuu mwenye kuchukuliana nasi (angalia 4:15). Hata hivyo, bado tunapaswa kukaribia tukitambua kwamba tunamwendea Mungu aliye juu sana.
  - 4. Soma 2 Petro 2:11. Ingawa malaika wana “uwezo na nguvu,” mkuu na kufurahia fursa ya kumkaribia Mungu, lakini wanaonyesha heshima kamili mbele za Mungu. Angalia Isaya 6:2, 3.

D. Imani

1. Soma Yakobo 1:6-8.
  - a. Tunapaswa kuwa na imani kwamba Mungu atatupatia kilicho bora.
  - b. Linganisha Warumi 4:20. Ibrahimu alikuwa na imani katika ahadi ya Mungu.
2. Soma Yakobo 5:14, 15. Kumbuka: “kuomba kwa imani kutamwokoa mgonjwa yule.”

E. Mipaka

1. Kamwe hatupaswi kucheza na kitu ambacho ni kinyume na mapenzi ya Mungu.
  - a. Soma Yuda 11. Balaamu alitaka kupata zawadi kwa kuwalaani watu wa Mungu, lakini alizuiliwa. Angalia Hesabu sura ya 22 mpaka 24.
  - b. Mfano: hatupaswi kumwomba Mungu aibariki ndoa ambayo si sahihi. Soma Marko 6:17, 18.
2. Hatupaswi kumwomba Mungu kuwasamehe wale wote waliokataa kutubu.
  - a. Soma Yeremia 7:16-18. Wakazi wa Yudea walikataa kutubu, hata walipoonywa na Yeremia.
  - b. Soma 1 Yohana 5:16.
    - 1) Soma 1 Yohana 1:9. Tunaweza kupokea msamaha ikiwa tutaungama dhambi zetu. Ileweke kwamba ni lazima ungamo hili liwe la kweli na hapo ndipo toba inapofanyika.
    - 2) Dhambi inayokupeleka kwenye mauti “iliyo ya mauti” ni dhambi inayoendelea.
    - 3) Mtu asiyetaka kutubu anatenda dhambi “iliyo ya mauti.”

Hitimisho

1. Soma 1 Wafalme 8:54.
  - a. Sulemani kama mfalme alikuwa na nguvu na mamlaka iliyo kuu.
  - b. Hata hivyo, kwa sala na mwili wake alitambua kwamba Mungu ni wa kuheshimiwa juu ya vyote. Angalia 1 Wafalme 9:3.
2. Soma Mithali 15:8.
  - a. Wale wote wanaoishi maisha maovu wasimtegemee Mungu kuikubali ibada yao.
  - b. Mungu hufurahishwa na sala za wanaoishi maisha manyofu.
3. Soma Isaya 38:1-8.
  - a. Mungu ana huruma kwa wote wamtumikiao kwa moyo safi.
  - b. Ni maneno mazuri jinsi gani kwa Hezekia, Mungu aliposema: “Mimi nimeyasikia maombi yako, nimeyaona machozi yako” (mst. 5).
  - c. Kadhalika Wakristo waishio maisha matakatifu wanaweza kutegemea umakini wa Mungu katika maumivu yao ya moyo na sala zao.

Somo la Sita

MAFUNDISHO YA BIBLIA

Utangulizi

1. Soma Waembrania 4:12, 13.
  - a. Tunaweza soma kuhusu nguvu ya neno lililonenwa na Mungu katika Mwanzo 1.
  - b. Kadhalika neno lililoandikwa lina mamlaka.
  - c. Soma Yohana 12:48.
2. Soma Zaburi 119:105. “Neno lako ni taa ya miguu yangu, Na mwanga wa njia yangu.”
  - a. Tunahitaji msaada wa Mungu kuzielekeza hatua zetu kwa usahihi.
  - b. Soma Yeremia 10:23. Watu wenyewe hekima wanaukubali ukweli huu.
3. Mtu anahitaji chakula cha kimwili na kiroho.
  - a. Soma Mathayo 4:4 (Nukuu kutoka Kumbukumbu 8:3).
  - b. Mkristo hawezi kuwa na nguvu bila kujilisha neno la Mungu!
4. Hapa ni madokezo kadhaa ya nyongeza ya kusaidia kupata faida zaidi kutokana na kujifunza Biblia.

I. Biblia Inaeleweka

- A. Wakati wa kipindi cha giza, watu waliambiwa wawaache viongozi wa dini watafsiri Biblia kwa ajili yao. Watu wengi hawakuruhusiwa kuikaribia Biblia.
- B. Biblia ilitolewa kwa kusudi la kutufikishia sisi ujumbe wa Mungu.
  1. Soma Yohana 8:31, 32. Tunaweza kuifahamu kweli.
  2. Soma Yohana 14:15. Tunavezaje kuzishika amri za Yesu, ikiwa hatuwezi kuielewa?
  3. Soma Waefeso 3:14. Zingatia kwa umakini mpangilio:
    - a. Ufunuo ulitolewa kwa Paulo.
    - b. Aliandika ujumbe kwa maneno machache.
    - c. Tuyasomapo tunaweza kuelewa.
- C. Iendee Biblia ukitegemea kuielewa.
  1. Kama kujifunza masomo mengine, inahitaji juhudu kuyaelewa (mf. Hesabu).
  2. Je, unakusudia kuwekeza nguvu katika kujifunza neno la Mungu?

II. Iendee Biblia Kwa Hofu – Mungu Anaongea

- A. Soma 2 Petro 1:20, 21.
- B. Soma 2 Timotheo 3:15. Maandiko ni “maandiko matakatifu.”
- C. Mahala pengi tunakuta maneno: “BWANA asema:”
  1. Soma 2 Wafalme 7:1. “Elisha akasema, Lisikieni neno la BWANA; BWANA asema hivi, ...”
  2. Soma Mathayo 5:21, 22. “Mmesikia ... Bali mimi nawaambieni ...”

- D. Kamwe hatutakiwi kusema: "Nafahamu Biblia inasema... bali..."

  - 1. Mara nyingi sana tumesikia watu wakisema hivi. Mara nyingi wanafanya hivyo kwa kitu wasichotaka kukitii.
  - 2. Ni hatia kubwa kukiweka penbeni kile kilichosemwa na Biblia.

- E. Soma Nehemia 8:1-3.

III. Andaa Moyo Wako Kwa Matendo

- A. Mifano ya watu ambao walikuwa na tamaa ya kumsikia na kumtii Mungu.

  - 1. Soma 1 Samweli 3:9, 10. "Nena, BWANA; kwa kuwa mtumishi wako anasikia."
  - 2. Soma Ezra 7:10. "Kwa maana huyo Ezra alikuwa ameuelekeza moyo wake kuitafuta sheria ya BWANA, na kuitenda, na kufundisha maagizo na hukumu katika Israeli."
  - 3. Soma Matendo 10:33. "Basi sasa sisi sote tupo hapa mbele za Mungu, tupate kuyasikiliza maneno yote ulioamriwa na Bwana."

- B. Usisome kama zoezi la kitaaluma tu. Bali soma na kuangalia hitaji la mabadiliko katika maisha yako.

  - 1. Soma ili kujifunza kile unachotakiwa kufanya.
  - 2. Soma ili kutafuta namna gani unatakiwa kuwa!
  - 3. Soma ili kuboresha mtazamo na msukumo wako.

IV. Fahamu Migawanyiko Ya Biblia

- A. Agano la Kale
  - 1. Vitabu 39 – Mwanzo mpaka Malaki.
  - 2. Mgawanyiko:
    - a. Sheria – Mwanzo mpaka Kumbukumbu la Torati (Vitabu 5).
    - b. Historia – Yoshua mpaka Esta (Vitabu 12).
    - c. Ushairi – Ayubu mpaka Wimbo Ullo Bora (Vitabu 5).
    - d. Manabii Wakubwa – Isaya mpaka Danieli (Vitabu 5).
    - e. Manabii Wadogo – Hosea mpaka Malaki (Vitabu 12).
- B. Agano Jipya
  - 1. Vitabu 27 – Mathayo mpaka Ufunuo.
  - 2. Mgawanyiko:
    - a. Vitabu vya Injili – Mathayo mpaka Yohana (Vitabu 4).
Maisha na Kufa kwa Yesu.
    - b. Historia – Mateno ya Mitume (Kitabu 1).
Kuanza na Kukua kwa Kanisa.
    - c. Nyaraka – Warumi mpaka Yuda (Vitabu 21).
Maisha Ndani ya Kanisa.
    - d. Unabii – Ufunuo (Kitabu 1).
Ushindi wa Kanisa.

V. Maelezo Ya Kina Kuhusu Agano Jipyä

A. Injili – Mathayo, Marko, Luka, Yohana

1. Kuna injili moja pekee. Lakini vitabu vinne vya injili moja.
  - a. Soma Warumi 1:16.
  - b. Soma Wagalatia 1:11.
  - c. Soma Waefeso 4:5. Kuna “imani moja” pekee.
2. Vitabu hivi vinaeleza kuhusu, kuzaliwa, mafundisho, na kifo cha Yesu.
3. Jedwali:

	Mathayo	Marko	Luka	Yohana
Yesu ni:	Mfalme aliye tabiriwa	Mtumishi mtiifu	Mwanadamu mkamilifu	Mungu katika mwili
<hr/>				
Wasomaji				
wa kwanza:	Wayahudi	Warumi	Wayunani	Watu wote
Yesu kama:	Mwana wa Ibrahimu	Mtu wa Matendo	Mwana wa Adamu	Mwana wa Mungu

4. Ofisi muhimu za Masihi

- a. Mkombozi
  - 1) Mwanzo 3:15.
  - 2) Wagalatia 4:4.
  - 3) Matendo 2:22, 23.
  - 4) 1 Wakorintho 2:8.
  - 5) Waebrania 2:14.
- b. Nabii
  - 1) Kumbukumbu 18:18, 19.
  - 2) Matendo 3:22, 23.
  - 3) Mathayo 12:41; 17:1-8.
- c. Kuhani
  - 1) Zaburi 110:4.
  - 2) Waebrania 5:6, 8-10; 7:17.
- d. Mfalme
  - 1) Mwanzo 49:10.
  - 2) Matendo 2:30, 31.

5. Koo za Yesu:

- a. Mathayo 1:1-16
  - 1) Ameelekeza ukoo toka Ibrahimu mpaka Yesu – kupitia Yusufu.
  - 2) Mathayo ametoa orodha ya kisheria, kulingana na utaratibu wa Kiyuhudi.
  - 3) Maneno ni ya uangalifu yakionyesha kuwa Yesu alitoka kwa “Mariamu” (Mathayo 1:16), na sio kutoka kwa Yusufu kimwili.
- b. Luka 3:23-38
  - 1) Luka ameonyesha mstari halisi wa Mariamu, badala ya Yusufu.
  - 2) Luka ameelekeza ukoo kuanzia nyuma tokea Adamu.

- B. Historia – Matendo ya Mitume
  - 1. Kitabu hiki kimoja cha Matendo ni historia ya kuanza na kukua kwa kanisa la Yesu.
  - 2. Luka ndiye mwandishi wa kitabu hiki (angalia Luka 1:3 na Matendo 1:1).
    - a. Luka pia aliandika kitabu cha Luka.
    - b. Kitabu cha Matendo kimeendelea kueleza kuhusu Kristo aliyefufuka akirudi tena mbinguni (Matendo 1:9).
  - 3. Kitabu hiki kinatoa mifano ya uongofu. Mifano ya watu waliofanyika kuwa Wakristo. Mifano miwili ya kufikiria:
    - a. Katika Matendo 2 tunajifunza wayahudi wakifanyika kuwa Wakristo.
    - b. Katika Matendo 10 tunajifunza kuhusu watu wa mataifa wa kwanza wakifanyika kuwa Wakristo.
- C. Nyaraka – Warumi mpaka Yuda
  - 1. Nyaraka zilizoandikwa na Paulo – Warumi, 1 & 2 Wakorintho, Wagalatia, Waefeso, Wafilipi, Wakolosai, 1 & 2 Wathesalonike, 1 & 2 Timotheo, Tito, Filimoni.
  - 2. Waraka kwa Waebrania – mwandishi hajulikani.
  - 3. Yakobo – kimeandikwa na Yakobo.
  - 4. 1 & 2 Petro – vimeandikwa na Petro.
  - 5. 1, 2, 3 Yohana – vimeandikwa na Yohana (pia Injili ya Yohana, na Ufunuo).
  - 6. Yuda - kimeandikwa na Yuda.
- D. Unabii – Ufunuo
  - 1. Kitabu hiki kinaeleza mateso dhidi ya Wakristo (angalia 2:10).
  - 2. Aina maalumu ya uandishi:
    - a. Kitabu hiki kimejawa na mambo yasiyo ya kawaida alama na picha. Ni lugha ya picha.
      - 1) Tunasoma kuhusu mwana Kondoo (Yesu, 5:8), na joka mkubwa (Shetani, 12:9).
      - 2) Vitasa vya dhahabu vilivyojaa manukato (maombi ya watakatifu, 5:8).
    - b. Picha na namba hizi zisichukuliwe kihalisia.
      - 1) 144,000 (14:1) sio namba halisi. Israeli wa Mungu leo ni wa kiroho, sio makabila 12 halisi (angalia Wagalatia 6:16).
      - 2) Miaka 1,000 ya kutawala (20:4) sio kipindi halisi cha muda. Yesu anatawala sasa juu ya ufalme wa kiroho (1 Wakorintho 15:25; pia Wakolosai 1:13).
  - 3. Kiliandikwa na Yohana (angalia 1:4, 9).
    - a. Kiliandikwa takribani 96 B.K. na mtume wa mwisho kuishi.
    - b. Ufunuo wa Mungu umekamilika.

Hitimisho

- 1. Soma 2 Timotheo 2:15. Tenga muda wa kujifunza neno la Mungu.
- 2. Soma Matendo 17:11. Wewe pia unatakiwa “wakayachunguza maandiko kila siku.”

Somo la Saba

IBADA – Sehemu ya Kwanza

Utangulizi

1. Soma Ufunuo 4:11.
  - a. “U mestahili wewe, Bwana wetu na Mungu wetu, kuupokea utukufu na heshima na uweza; kwa kuwa wewe ndiwe uliyeviumba vitu vyote, na kwa sababu ya mapenzi yako vilikuwako, navyo vikaumbwa.”
  - b. Mungu Baba ana picha kama aliyekaa katika kiti cha enzi. Anastahili kuabudiwa.
2. Soma Ufunuo 5:12.
  - a. “Astahili Mwana-Kondoo aliyechinjwa, kuupokea uweza na utajiri na hekima na nguvu na heshima na utukufu na baraka.”
  - b. Yesu ana picha kama mwana kondoo. Anastihili kuabudiwa.
  - c. Soma Wafilipi 2:9-11. Angalia pia Waembrania 1:6, 8.
3. Tangu mwanzo na kuendelea mara zote Mungu amewaambia wanadamu jinsi ya kuabudu na kukubalika.
  - a. Soma Mwanzo 4:1-8.
  - b. Soma Mambo ya Walawi 10:1, 2.
  - c. Soma Yohana 4:24.
  - d. Hakuna uhuru wa kuabudu katika njia tulizozichagua wenyewe.

I. Maandalizi Kwa Ajili Ya Ibada

- A. Mifano ya Agano la Kale
  1. Soma Kutoka 20:8-11.
  2. Soma Marko 15:42. Wayahudi walikuwa na muda wa maandalizi siku moja KABLA ya Sabato.
  3. Soma Kumbukumbu 16:16, 17. Waisraeli walitakiwa kujandaa kabla ya muda kwa ajili ya safari hizi za kuhiji.
- B. Maandalio ya moyo (nia)
  1. Hamu ya kuabudu.
    - a. Soma Zaburi 122:1.
    - b. Vitu tunavyo vifahamu ndiyo tuvipendavyo. Kwa kawaida tunaogopa wajibu.
    - c. Soma Matendo 8:27, 28.
  2. Amani na wengine.
    - a. Soma Mathayo 5:23, 24.
      - 1) KABLA ya kwenda katika ibada tunatakiwa kumalizana na wengine.
      - 2) Soma Mathayo 5:9. Tunapaswa kupambana kuwa wapatanishi.
    - b. Soma 1 Petro 3:7.
      - 1) Waume wanapaswa kuwatendea wake zao kwa upole na heshima.

- 2) Ikiwa mtu hatamtenda mke wake ilivyo sahihi, hata sala yake inaweza kuzuiliwa.
- c. Soma Warumi 12:18.
- 1) Tunapaswa kujaribu kuwa na amani na wengine. Lazima tufanye tuwezavyo.
  - 2) Unaweza fanya kwa sehemu yako, bali huwezi kuwalazimisha wengine kuwa na amani.
3. Usafi wa moyo.
- a. Soma Zaburi 24:3, 4.
  - b. Soma Mathayo 5:27, 28. Hatuwezi kuwa na tamaa katikati ya juma (mf. kuangalia ponografia) na kumtegemea Mungu kukubali ibada yetu, tukikutana Jumapili.
- C. Maandalizi ya kimwili.
1. Mapumziko ya kutosha.
    - a. Soma Matendo 20:7-9.
      - 1) Kwa uhakika sisi sote tumepiga miayo na kuhisi usingizi wakati wa ibada.
      - 2) Hata hivyo, tunatakiwa kujaribu kwa kadili inavyowezekana kupata mapumziko ya kutosha usiku wa Jumamosi. Hii ni kwa watoto na watu wazima.
    - b. Unafanya maamuzi gani kwa ajili ya kazi za Jumamosi? Je, unapanga kuwa nyumbani kwa wakati ili kupata mapumziko mazuri usiku?
  2. Vitu kwa ajili ya ibada.
    - a. Fanya maadalizi KABLA ya Jumapili asubuhi kwa ajili ya vile utakavyo vihitaji.
    - b. Mavazi – nadhifu na safi.
      - 1) Ziandae nguo zako na za watoto wako.
      - 2) Hutakiwi kuonekana shagalabagara na mchafu.
    - c. **Biblia** na daftari na kalamu. Kuwa na vitu vyako vyote ndani ya begi tayari kuondoka.
  3. Tega kengele ya saa (simu nyingi zina kengele inayofanya kazi).
    - a. Ruhusu muda wa kutosha kwa ajili ya kifungua kinywa. Watato wanao kuja kwenye darasa la Biblia na njaa hawawezi kuzingatia vizuri.
    - b. Wakristo wengi wana tabia ya kufika kwa kuchelewa. Hii inaonesha nini kwa Mungu?
  4. Tayarisha changizo.
    - a. Wengine wanatoa cheki, wengine taslimu, wengine salafu.
    - b. Some 2 Wakorintho 9:7. Kila Mkristo anatakiwa kuwanacho tayari kama “alivyokusudia moyoni mwake.”
    - c. Soma 2 Wakorintho 9:1, 2. Kwa hitaji hili muhimu, watakatifu walijiandaa muda mrefu kabla ya wakati.

5. Somo la Biblia
  - a. Ikiwa unaenda kufundisha, kamilisha somo lako katika daftari kwa mpangilio.
  - b. Ikiwa wewe ni mwanafunzi – kamilisha masomo yako ya nyumbani na kazi ya kukariri mistari uifanye.
6. Watu wa kutumika.
  - a. Ikiwa unaenda kuongoza nyimbo – ziandike namba za nyimbo tayari.
  - b. Ikiwa utakuwa unaongoza chakula cha Bwana – kuwa na maandiko tayari.
  - c. Ikiwa utakuwa unahubiri – kuwa na somo lako tayari.

II. Chakula Cha Bwana

- A. Soma Matendo 20:7.
  1. Mstari huu unaonyesha siku ambayo Wakristo wa kwanza walikula chakula – Jumapili.
  2. Hiki ni kitendo kilichojirudia ambacho kiliamriwa na mitume.
  3. “kumega mkate” kunasimamia kwa lugha ya picha (sehemu kwa ajili ya kitu kizima). Kwa ajili ya vyote mkate na juisi.
  4. Walikutana “ili kumega” – hii katika kiyunani asili inaonesha “kusudi.”
- B. Ushahidi wa kihistoria. Wanahistoria waliandika kwamba hata katika karne ya pili ulikuwa utamaduni wa kiulimwengu kwa kanisa kula chakula cha Bwana kila juma.
- C. Fundisho la maandalizi.
  1. Ni lazima ikumbukwe kwamba huduma binafsi ya Yesu iliandaliwa.
    - a. Alizungumza zaidi kuhusu ujio wa ufalme, ambao ni, kanisa ambalo angelijenga.
    - b. Ni jambo linaloingia akilini kwamba Yesu angefundisha kabla ya wakati kuhusu kile wafuasi wake wangefanya baada ya yeye kurudi mbinguni.
  2. Soma Mathayo 26:26-29.
    - a. Lugha ina dalili za wazi kuhusu mategemeo ya kutazamia mbele.
      - 1) “hii ndiyo damu yangu” – “imwagikayo kwa ajili ya wengi kwa ondoleo la dhambi.”
      - 2) Ni dhahili kwamba kiashilio kingekuwa baada ya kutolewa dhabihu.
      - 3) Soma 1 Wakorintho 11:23. Paulo alirejea nyuma kwenye usiku huu wa usaliti.
    - b. Maneno ya sala yalikuwa:
      - 1) “akabariki” (mst. 26).
      - 2) “akashukuru” (mst. 27).
      - 3) Kwa hiyo, sala haibadilishi vitu vya msingi. Badala yake, “kubariki” ni sawa sawa tu na kutoa *shukrani*.

- D. Soma 1 Wakorintho 11:23-29.
1. Umuhimu wa mstari 23.
    - a. Paulo alipokea fundisho toka kwa Bwana, na akawafundisha wanafunzi.
    - b. Hii ni amri kutoka kwa Bwana, na sio kwa wanadamu.
  2. Mambo ya msingi:
    - a. “ukumbusho” (mst. 24, 25). Tunakumbuka kwa shukrani.
    - b. “mauti ya Bwana” (mst. 26). Tunatakiwa kuzingatia na kukumbuka mauti ya Bwana. Huu sio ukumbusho wa kuzikwa na kufufuka kwake!
    - c. “hata ajapo” (mst. 26). Chakula cha Bwana kitakuwa sehemu ya ibada ya Wakristo mpaka atakaporudi Bwana.
    - d. Inavyostahili (mst. 27).
      - 1) Hii maana yake ni lazima tukile katika njia sahihi.
      - 2) Hii haizungumzii kuhusu ustahili wetu.
      - 3) Watakatifu wa Korintho walishindwa kukila kwa heshima, katika njia sahihi.
- E. Kula hakumaanishi:
1. Kula hakuleti msamaha wa dhambi.
    - a. Kula hakuzalishi kusafishwa kiroho.
    - b. Ikiwa unaishi katika dhambi, hakuna msamaha maalumu unaopokelewa eti kwa sababu tu ya kula chakula cha Bwana.
  2. Kula hakusimami peke yake kama ibada kamili.
    - a. Kwa ushahidi kabisa wengine hudhani, kulingana na matenda yao, kwamba kwa kuwa wamekula chakula cha Bwana basi matendo mengine ya ibada sio ya lazima.
    - b. Wengine wanaonekana kufikiri wana weza kuacha kutoa, kuimba, kukosa sehemu ya mahubiri, lakini ikiwa watakula wakakubalika na Mungu.
  3. Kula hakuwahukumu wale ambao tayari wamepotea.
    - a. Mara nyingi wasio Wakristo watakula wanapokuwa wametembelea huduma ya ibada yetu.
    - b. Hatutakiwi kufanya kama ni jambo kubwa kwa kujaribu kuwazuia wengine kula.

III. Kuimba

- A. Mistari ya Agano Jipyä ikitaja kuimba:
1. Kuna rejea tatu katika kitabu cha Ufunuo (5:9; 14:3; 15:3). Ingawa, Ufunuo ni kitabu cha alama cha hali ya juu.
  2. Mathayo 26:30; Marko 14:26; Matendo 16:25; Warumi 15:9; 1 Wakorintho 14:15 (x 2); Waefeso 5:19; Wakolosai 3:16; Waebrania 2:12; Yakobo 5:13.

B. Maelekezo ya Agano Jipy:

1. Soma Waefeso 5:19 kwa uangalifu.
  - a. “mkisemezana” – kwa kiyunani, ni kila moja anatakiwa kushiriki.
  - b. “mkiimba” – Hii ni aina ya upekee ya uongeaji.
    - 1) Mungu hakusema – “Fanya muziki” (mbayo ingekuwa ni amri ya jumla).
    - 2) Mungu alimaanisha haswa. Mungu ametuamuru “kuimba.”
  - c. “kumshangilia Bwana moyoni mwenu.”
    - 1) Wengi wamejadili maana ya neno la kiyunani *Psallo*. Wengine wamedai kuwa vyombo vyta muziki vinatumika.
    - 2) Ingawa, hapa neno limefungwa pamoja na neno moyo – hivyo hakuna muonekano wa vyombo halisi.
2. Soma Wakolosai 3:16.
  - a. “mkifundishana na kuonyana”
    - 1) Ni lazima kuwe na maana inayoelewaka katika maneno ili kuweza kuwa na kufundisha.
    - 2) Kwanza kuimba kunaelekezwa kwa Mungu, lakini pia kunaweza kutumika kuonyana.
  - b. “mkifundishana na kuonyana”
    - 1) Kila Mkristo anatakiwa kushiriki.
    - 2) Kuwa na kwaya wakati wengine wakiwa wamebaki wakisikiliza haipatikani katika Agano Jipy.
3. Soma 1 Wakorintho 14:15.
  - a. “mtaimba kwa roho”
    - 1) Neno hili *roho* halitakiwi kukuzwa.
    - 2) Hii “roho” ni roho ya mwanadamu au nia.
    - 3) Tunapo imba katika ibada tunatakiwa kuhusisha nia zetu.
    - 4) Ni rahisi kuruhusu nia zetu zikizagaa na kutokufiri kuhusu kile tunacho kiimba.
  - b. “nitaimba kwa akili”
    - 1) Tunatakiwa kukielewa kile tunacho kiimba.
    - 2) Tunatakiwa kumaanisha kwa kweli kile tunacho kiimba. Kwa mfano, ikiwa tunaimba “nataka kuwa mtenda kazi wa Bwana” basi ni lazima tuwe tunapambana kuwa watenda kazi kwa kweli.

C. Vipi kuhusu nyongeza?

1. Soma Wakolosai 3:16, 17.
  - a. “katika jina la Bwana” maana yake ni yale yaliyoruhusiwa na Bwana.
  - b. Hatupo chini ya Agano la Kale, Sheria ya Musa.
  - c. Soma Waebrania 7:12. “Maana ukuhani ule ukibadilika, hapana budi sheria nayo ibadilike.”

- d. Hatuwezi kuyaleta matendo ya ibada toka Sheria ya Kale na kuyatenda leo.
  - 1) Soma Kutoka 30:1. Kufukiza uvumba ilikuwa sehumu ya Sheria ya Kale.
  - 2) Soma Zaburi 47:1. Kupiga makofi kumetajwa .
  - 3) Soma Zaburi 150. Baragumu, kinanda, kucheza, na vyombo vyta kuvuta nyazi vimetajwa.
- 2. Ni lazima tuheshimu ukimya wa maandiko.
  - a. Agano Jipya lingekuwa kubwa kiasi gani ikiwa Mungu angeorodhesha kila jambo ambalo lilikuwa limekatazwa?
  - b. Soma Waerania 7:14. Ikiwa Mungu hajasema chochote kuhusu jambo fulani, basi hatuwezi kulifanya.
- 3. Vipi kuhusu waimbaji binafsi na kwaya?
  - a. Soma 1 Wakorintho 14:26.
    - 1) Baadhi wamedai kuwa mstari huu unatoa ruhusa kwa ajili ya mwimbaji binafsi.
    - 2) Ingawa, mstari huu unaonyesha mtu mmoja anaweza kuwa tayari na “zaburi” tu.
      - a) “zaburi” inaweza kuwa inasomwa kwa sauti ya juu.
      - b) Mwanaume anaweza kuwa tayari kuliongoza kundi katika “zaburi.”
      - c) Hakuna dokezo la kwamba mtu akiwa na “zaburi” kwa ajili ya kuimba mwenyewe.
  - b. Asili ya kuimba kwa kubadilishana.
    - 1) Je, mtu ye yeyote anaweza kuchukua chakula cha Bwana kwa ajili yako? Hapana!
    - 2) Wakristo wameamriwa kuimba. Hakuna mtu anaweza kuimba kwa niaba yako.
  - c. Kutoka katika enzi za mitume mara zote kuimba kulikuwa sehumu ya huduma ya kiungu, ambayo mwili wote wa kanisa uliungana pamoja; na ulikuwa ni uozo wa zoezi hili ambao kwa mara ya kwanza uliletu utaratibu wa waimbaji ndani ya kanisa.¹
  - d. “a cappella” – Kutoka Kilatini “ad” kulingana na, na “cappella” jengo dogo la kanisa. Maana yake ni: bila kuambatana; katika mtindo wa kanisa. Kutoka mwanzoni kanisa la zamani lilikuwa na uimbaji wa mdomo pekee.

Hitimisho

1. Wakristo wana deni na fursa ya kukumbuka mauti ya Bwana kila Jumapili.
2. Watoto wa Mungu wanapaswa kufurahia katika kuimba sifa kwa Mungu.

---

¹ John McClintock, James Strong, Cyclopedie of Biblical, Theological, and Ecclesiastical Literature (Grand Rapids, Michigan: Baker Book House, 1981), Vol. IX, p. 776.

Somo la Nane

IBADA – Sehemu ya Pili

Utangulizi

1. Soma Matendo 2:42.
  - a. Kumbuka kuwa Wakristo wa kwanza walifuata fundisho la mitume kwa umakini kabisa. Ni lazima sisi pia kufuata fundisho lilohilo.
  - b. Tunatakiwa kudumu katika “ushirika, na katika kuumega mkate, na katika kusali.”
2. Katika somo hili tutaendelea kujadili kuhusu ibada sahihi.

I. Sala

- A. Ibada ina kipengele cha kubadilishana.
  1. Mawasiliano yanahitaji vitu viwili – Kusikiliza na kuongea.
  2. Ibada inajumuisha:
    - a. Mahubiri – Tunalisikiliza neno la Mungu.
    - b. Sala – Tunajieleza wenyewe kwa Mungu.
- B. Maelekezo ya Agano Jipy:
  1. Fungua 1 Wakorintho sura 14.
    - a. Mstari 15. “Imekuwaje basi? Nitaomba kwa roho, tena nitaomba kwa akili pia; ...”
    - b. Mstari 16. Kusema: “Amina,” wakati wa kutoa shukrani kunaonyesha makubaliano.
  2. Soma 1 Timotheo 2:1-15.
    - a. Mstari 8.
      - 1) Katika Kiyunani “wanaume” hapa, wametofautishwa na wanawake.
      - 2) “wanaume” – neno hili sio neno la jumla kwa ajili ya wanadanu.
        - a) Neno hili maana yake ni: wa kiume.
        - b) Sio sahihi kusema wanawake wasisali katika ibada.
        - c) Wanawake angalau, wanajiunga katika sala, isipokuwa hawaongozi sala.
      - 3) “kila mahali”
        - a) Kwa kuwa nazingira yanatofautisha wanaume na wanawake basi, katika kila mahali ambapo wanaume na wanawake wapo pamoja katika sala, wanaume waongoze.
        - b) Soma Yohana 4:21. Mahali patakatifu hapahitajiki tena kwa ajili ya ibada.
    - b. Mstari 12.
      - 1) Sio “kumtawala” – Wanawake wamekatazwa kuwa na mamlaka juu ya wanaume.
      - 2) Hii inajumuisha kuongoza sala na kufundisha/kuhubiri.

- c. Mstari 13. Sababu ya wanawake kukatazwa inatokana na uumbaji (mpangilio wa Mungu wa asili) haitokani na tamaduni.
- C. Sala kwa ajili ya mahitaji maalumu.
  - 1. Soma Matendo 12:5. Petro alikuwa gerezani hivyo kanisa likaomba kwa ajili yake.
  - 2. Soma Warumi 15:30. Sala zilifanywa kwa ajili ya Paulo mmisionari/mhubiri.
  - 3. Soma Matendo 14:23. Waliomba wakati wa kuchagua wazee.
- D. Tahadhari kadhaa:
  - 1. Soma Mathayo 6:7. Tunapaswa kuepuka kutumia - marudio yasiyo maana.
  - 2. Soma Luka 20:47. Tunatakiwa kuepuka kujaribu kutoa “sala ndefu” za maonyesho. Sala ndefu sio tatizo.
- E. Uzuri wa sala.
  - 1. Soma 1 Timotheo 5:5. Wajane, wanao sahauliwa mara nyingi, wanaleshimiwa ikiwa watajitoa katika “sala mchana na usiku.”
  - 2. Soma Ufunuo 5:8. Picha imetolewa katika maneno.
    - a. Maombi ya watakatifu ni kama “vitasa vya dhahabu vilivyoja manukato.”
    - b. Kama vile moshi wa manukato upandavyo juu, ndivyo maombi ya watu wa Mungu yapandavyo juu kwenye kiti cha enzi cha Mungu. Kumbuka: hapa maombi yanapanda kwa “Mwana-Kondoo.”
  - 3. Soma Wafilipi 4:6.

II. Kutoa

- A. Soma Matendo 2:42.
  - 1. Neno “ushirika” (*koinonia*) linaweza kuwa na maana zote nyembamba na pana.
    - a. Maana ya jumla ni “muunganiko wa ushirika” au “hisa.”
    - b. Mifano ya matumizi maalumu ni:
      - 1) Soma Warumi 15:26. “maana imewapendeza watu wa Makedonia na Akaya kufanya changizo [*koinonia*] kwa ajili ya watakatifu huko Yerusalem walio maskini.”
      - 2) Soma 2 Wakorintho 9:13. “...ukarimu wenu mliowashirikisha [*koinonia*] wao na watu wote.”
  - 2. Kwa kuwa matendo mengine ya ibada yametajwa katika mstari huu, inaonesha kuwa maana hapa ni ushiriki katika kutoa.
- B. Maelekezo ya Agano Jipy:
  - 1. Matoleo ya hiari.
    - a. Soma Matendo 4:34-37.
    - b. Wakristo wanaweza kuhiali kutoa kwa kanisa.
    - c. Watakatifu wanaweza chagua kulitaja kanisa katika wosia wao ili fedha ziende kanisani baada ya kufa kwao.

2. Changizo ya kila juma.
  - a. Soma 1 Wakorintho 16:1, 2.
    - 1) "Siku ya kwanza ya juma"
      - a) Katika lugha asili ya Kiyunani kuna neno "kila."
      - b) Hivyo basi maana halisi ni: "kila Jumapili."
    - 2) "kila mtu kwenu"
      - a) Hii ni kwa kila Mkristo.
      - b) Hii inatakiwa kuwa tabia yetu ya Jumapili kama vile kuimba au kusali au kama sehemu zingine za ibada.
    - 3) "kwa kadiri ya kufanikiwa"
      - a) Sio kila mmoja atatoa kiwango kile kile.
      - b) Kutoa kwetu kunatakiwa kuendane na namna tulivyo barikiwa.
  - b. Matumizi:
    - 1) Ikiwa wewe ni Mkristo, toa kila juma, kulingana na ulichokipokea.
    - 2) Mume na mke.
      - a) Mume ni kichwa na anatakiwa kujadili matoleo pamoja na mke wake.
      - b) Wanandoa wanatakiwa wawe na umoja.
      - c) Kwa hiyo wanaweza kuweka pamoja mafanikio yao na kutoa sehemu kutoka katika hiyo hesabu.
    - c. Mara nyingi swalii linaulizwa "itakuwaje ikiwa nalipwa kwa mwezi?" Kwa kuwa Biblia imesema "kila juma" inaonekana kama tunaweza fanya hesabu rahisi ya kugawanya na bado tukatoa kila juma.
  3. Soma 2 Wakorintho 9:6-8.
    - a. Kutoa kunatakiwa kupangwa.
    - b. Mkulima anafikiri kwanza kabla ya kupanda.
    - c. Hiari dhidi ya hisia za kudaiwa. Kitendawili: Kutoa ni deni, lakini kwa mtazamo sahihi haitakiwi kuhisiwa kama deni. Hatutakiwi kulazimishwa, bali kutamani kutoa.

C. Vipi kuhusu nyongeza?

  1. Kwa kawaida madhehebu yana: minada, kamari, mashamba ya kanisa, sehemu za kuoshea magari, ahadi, na biashara zingine.
  2. Hatupaswi kuiga yale yanayofanywa na makanisa ya wanadamu.
  3. Hatuna mamlaka ya kuanzisha biashara za kuchangia au kudhamini kazi za kanisa.
  4. Hatuna mamlaka kwa kanisa kumiliki na kuendesha kwa ajili ya kupata faida – mashamba, kufuga wanyama, kufuga kuku kwa ajili ya kuuza nyama na mayai, n.k.
  5. Mungu amekwisha tupatia njia za kukusanya fedha kwa ajili ya kanisa.
    - a. Mateleo ya hiari kutoka kwa washirika.
    - b. Washirika kutoa kila juma.

- D. Mambo ya kufikiria zaidi:
1. Fikra zilizo changanyika:
    - a. Baadhi ya Wakristo wanafanya manunuzi na madeni karibia au zaidi ya vipato vyao halafu wanadhani kuwa hawawezi kutoa. Kununua kwa kutumia krediti umekuwa mtego kwa Wakristo wengi.
    - b. Tabia ya kulipia viburudisho binafsi kwanza, na baadaye kutoa ikiwa kuna chochote kimebakia, ni jambo la aibu.
  2. Hatuko chini ya zaka Agano la Kale (10%).
    - a. Baadhi ya Wakristo wana uelewa sahihi kuwa hatupo chini ya amri ya zaka, lakini wamehitimisha vibaya kwamba kwa sababu hiyo wanaweza kutoa kidogo.
    - b. Kwa uhakika katika kipindi hiki Wakristo wanaweza kutoa sawa sawa au zaidi ya watoto wa Mungu katika nyakati za kale.
  3. Msaada kwa mahubiri na mafundisho.
    - a. Soma 1 Wakorintho 9:11, 14. Wahuburi waaminifu wanastahili kuwezeshwa wao wenyewe na familia zao.
    - b. Soma 1 Timotheo 5:17, 18. Wazee waaminifu wanastahili kuwezeshwa.
  4. Soma Yakobo 5:3. Tusipo zitumia baraka zetu kwa hekima “kutu” inaweza kuwa ndiyo shahidi wetu.
  5. Mara kwa mara tunatakiwa kujikumbusha wenyewe kwamba tuna uwakili na sio umiliki wa baraka zetu!
  6. Soma Matendo 20:35. Hii tunaweza iita “baraka maalumu.”

III. Mahubiri

- A. Thamani ya mahubiri:
1. Soma Matendo 20:7.
    - a. Mfano wa wazi kuwa ibada ya Jumapili ilijumuisha ujumbe uliohubiriwa.
    - b. Vifungu vingine vitaonyesha sehemu muhimu ya mahubiri katika ibada ya kusanyiko.
  2. Mahubiri hayatakiwi kuacha kujumuisha vitu ambavyo ni vigumu au visivyo fahamika na wengi.
    - a. Soma Matendo 20:20. Paulo hakuogopa na kukaa kimya kuhusu baadhi ya kweli yenye changamoto.
    - b. Soma Matendo 20:27. “Kwa maana sikujiepusha na kuwahubiria habari ya kusudi lote la Mungu.”
- B. Maelekezo ya Agano Jipy:
1. Soma 1 Timotheo 5:17. Wazee wanatakiwa wawe walimu.
    - a. Mazingira haya hayaweki ukomo kwa kusanyiko.
    - b. Soma 1 Timotheo 3:2. Ni lazima Maaskofu wawe “ajuaye kufundisha.”
    - c. Maaskofu wanatakiwa kuwa na sehemu katika “kulilisha” kundi kwa njia ya kufundisha.

2. Funga katika 1 Wakorintho sura ya 14.
  - a. Wanafunzi wa Biblia wanakubali kwa ujumla kuwa Roho Mtakatifu ana sehemu ndefu juu ya ibada katika kitabu hiki. Kutoka 11:2 - 14:40.²
  - b. Soma 14:23. "...kanisa lote limekusanyika pamoja,..."
  - c. Msisitizo umetolewa kwa "kujenga" na "kujifunza."
    - 1) Soma mstari 3.
    - 2) Soma mstari 19. "lakini katika kanisa [kusanyiko] ... kuwafundisha wengine, ..."
    - 3) Soma mstari 31. "... ili wote wapate kujifunza, na wote wafarijiwe."
    - 4) Soma mstari 35. "... ni aibu wanawake kunena katika kanisa [kusanyiko]."
  - d. Hivyo basi, mafundisho ni sehemu muhimu katika kusanyiko.
3. Maagizo kwa Timotheo (Mwinjilisti):
  - a. Fungua katika kitabu cha 1 Timotheo.
    - 1) Soma 4:6. "Uwakumbushe ndugu mambo hayo, nawe utakuwa mtumishi mwema ..." Wengine wana mawazo potofu kwamba Mwinjilisti anafundisha wasio Wakristo pekee (kuinjilisha).
    - 2) Soma 4:11. "Mambo hayo uyaagize na kuyafundisha." Mhubiri anaongea kimaamlaka anapotoa neno la Mungu.
    - 3) Soma 4:13. "Hata nitakapokuja, ufanye bidii katika kusoma na kuonya na kufundisha."
      - a) "... jitolee kusoma usomaji wa maandiko hadharani, kuonya ..."
      - b) Katika kanisa la kwanza, kipindi ambacho watu wachache sana walimiliki nakala binafsi za maandiko matakatifu, na nakala zote hizo zililazimika kunakiliwa kwa mkono, mtu anaweza kufikiri ni kwa jinsi gani usomaji wa maandiko wa halaiki ulikuwa muhimu.³
    - 4) Soma 6:17. "Walio matajiri wa ulimwengu wa sasa uwaagize wasijivune, ..."
  - b. Fungua katika kitabu cha 2 Timotheo.
    - 1) Soma 1:13. "Shika kielelezo cha maneno yenyenye uzima uliyoyasikia kwangu, ..."
    - 2) Soma 2:14. "Uwakumbushe mambo hayo, ukiwaonya machoni pa Mungu, ..."
    - 3) Soma 4:2. "lihubiri neno, uwe tayari, wakati ukufaa na wakati usiokufaa, karipia, kemea, ..."

---

² Simon J. Kistemaker, New Testament Commentary, Exposition of the First Epistle to the Corinthians (Grand Rapids, Michigan: Baker Books, 1993), p. v (Contents: Worship, parts 1 to 4).

³ William Hendriksen, New Testament Commentary, Exposition of The Pastoral Epistles (Grand Rapids, Michigan: Baker Book House, 1978 printing), p. 159.

C. Mazingatio zaidi:

1. Mahubiri ya kujenga imani:
  - a. Soma 2 Timotheo 4:2. Mwinjilisti Timotheo aliamriwa “lihubiri neno.”
  - b. Soma Warumi 10:17. Imani inajengwa kwa kusikia neno la Mungu.
  - c. Mahubiri ambayo yamejazwa na mashairi, utani, hadithi, matukio ya wakati huo na vitu vingine yanaweza kuweka umakini kwa wasikilizaji na kuwafurahisha, lakini hayatajenga imani.
2. Thamani ya mahubiri sio kutathiminiwa na majibu.
  - a. Yesu alikuwa Mwalimu Mkamilifu lakini alikataliwa.
  - b. Stefano alitangaza ujumbe kwa uaminifu mkubwa lakini aliuwawa (Matendo 7).
3. Somo kutoka kwa mwinjilisti Filipo.
  - a. Soma Matendo 8:30-35.
  - b. Mahubiri yanatakiwa kuwasaidia watu kulielewa neno la Bwana.
4. Soma Yakobo 3:1.
  - a. Kuna hukumu kubwa zaidi imewekwa juu ya walimu.
  - b. Soma 1 Timotheo 4:16.
    - 1) Kwa mafundisho ya uaminifu na sahihi Timotheo angejiokoa yeye na wale wamsikiao.
    - 2) Hata hivyo, kwa mafundisho ya uongo wote wanaweza kupotea mwalimu na wasikilizaji.
5. Soma Mathayo 15:8, 9.
  - a. Kuna uwezekano wa ibada kuwa ya bure. Sio ibada zote zinakubaliwa.
  - b. Mafundisho ya wanadamu ni lazima yaepukwe.

Hitimisho

1. Soma Mathayo 4:10. Mungu peke yake ndiye anayepaswa kupokea ibada yetu.
  - a. Soma 1 Wakorintho 3:5. Hatupaswi kuwainua wanadamu.
  - b. Soma Ufunuo 22:8, 9. Tunaweza tusiabudu malaika.
2. Soma Yohana 4:23. Mungu anawatafuta waabuduo halisi.

Somo la Tisa

KUSHIRIKISHA UJUMBE WA WOKOVU

Utangulizi

1. Soma Luka 15:3-6.
  - a. Mtu huyu alifurahi sana kumpata kondoo wake aliyejkuwa amepotea kiasi cha kuwaambia marafiki zake habari njema.
  - b. Ulikuwa umepotea katika dhambi na sasa umeokolewa. Unapaswa kuwa na furaha kuwashirikisha wengine habari njema.
2. Soma 1 Wathesalonike 1:6-8.
  - a. Paulo aliwasifu Wakristo hawa kwa ajili ya “kutoka kwenu neno la Mungu limevuma” (mst. 8).
  - b. Ni sahihi kwa wale wote walio “lukipokea neno” (mst. 6). Kushirikisha “neno la Mungu” (mst. 8) kwa wengine.

I. Vikwazo Vya Kushinda

- A. Utambuzi wa uwajibikaji.
  1. Cha kusikitisha, Wakristo wengi hawatambui wajibu wao wa kushirikisha wengine ujumbe.
  2. Watakatifu wengi wanaonekana kufikiri kuwa uijilisti ni jukumu la wachache. Kama vile wahubiri, wazee, na wamisionari.
  3. Soma Mathayo 28:18-20. Amri ilitolewa kuwafanya wanafunzi, halafu kuwafundisha wanafunzi wapya kutii yote yaliyoamriwa.
- B. Ukosefu wa maarifa.
  1. Wakristo baadhi wanahisi hawajui vya kutosha kumfundisha asiyé Mkristo.
    - a. Tiba ya hili ni kufanya bidii ya kujifunza na kuijandaa kuwa na uwezo wa kuwafundisha walio potea.
    - b. Soma 1 Petro 2:2. Kama watoto, tunaanza na maziwa na tunaendelea na chakula kigumu.
    - c. Omba kwenda pamaja na mtu ambaye yuko bize kufundisha waliopotea.
  2. Sema kile unacho kijua tayari.
    - a. Fikiri nyuma wakati ulipojifunza kweli.
    - b. Anza kwa kusema vitu ulivyovifaidi:
      - 1) Ulifunza kuwa Yesu ni “Neno” wa milele, aliacha mbingu, akafanyika mwili, aliishi na alikuwa kwa ajili ya dhambi zetu.
      - 2) Ulifunza kuwa kabla ya kuja dhehebu lolote, kulikuwa na kanisa moja la kweli. Kanisa hilo linaundwa na watu waliookolewa.
      - 3) Uligundua mahitaji ya Mungu ya kupokea msamaha wa dhambi.
    - c. Kutakuwa na uwezekano mtu akitaji mafundisho zaidi lakini hapa ni mahali pazuri pa kuanzia.

- C. Aibu, wasiwasi, na hofu.
1. Kwenda na mtu mwengine ambaye yuko bize kufundisha waliopotea kunaweza kukusaidia kukujengea kujiamini.
  2. Jikumbushe mwenyewe:
    - a. Jikumbushe mwenyewe umuhimu wa kumshirikisha mtu huyu aliye potea. Unaweza kuwa ndiye Mkristo wa kweli pekee ambaye umekutana na mtu huyu aliye potea.
    - b. Soma 1 Wakorintho 3:6.
      - 1) “Mbegu” ni neno la Mungu (Luka 8:11).
      - 2) Jikumbushe mwenyewe kuwa unapaswa kujaribu kupanda mbegu duniani. Kuongeza acha katika mikono ya Mungu.
      - 3) Huwajibiki kwa ajili ya majibu ya mtu. Wanaweza kuukataa ujumbe au kuutii.
      - 4) Huwajibiki “kuwaokoa.”
    - c. Soma Waebrania 4:12.
      - 1) Jikumbushe mwenyewe kuwa neno la Mungu lina nguvu.
      - 2) Soma Warumi 1:16. Jikumbushe wenyewe kuwa injili ni nguvu ya Mungu ya kuokoa.
      - 3) Hitaji kuu sio wewe kuwa mwelevu au mshawishi, bali waache wahukumiwe na neno.
    - d. Watu wengine wanaogopa wanaweza fundisha isivyo sahihi kabisa au wanaweza sema vitu tofauti, au kumgeuzia mbali mtu huyo.
      - 1) Jikumbushe mwenyewe kuwa tayari mtu amepotea. Wewe huendi kuwafanya wapotee.
      - 2) Jaribu kufundisha kwa kadili uwezavyo, lakini tambua kuwa kujaribu kuwafundisha ni bora zaidi kuliko wao kutokusikia kabisa.
- D. Kukosa subira.
1. Tuna haki ya kuwaona watu wakiitii njili.
    - a. Tunatambua uzito wa watu kupotea.
    - b. Tunahisi ucharaka kwao kujifunza kweli ili waweze kuokolewa.
  2. Soma 1 Timotheo 2:4.
    - a. Mungu hutaka “watu wote waokolewe, na kupata kujua yaliyo kweli.”
    - b. Kuja “kupata kujua yaliyo kweli” ni hatua za kujifunza na sio tu somo moja!
  3. Ni lazima tufundishe kwa uvumilivu.
    - a. Tambua kuwa kwa wale wote wenyewe ufahamu mdogo wa Biblia itawachukua mafundisho zaidi kuliko mtu anayeijua zaidi Biblia.
    - b. Tambua tofauti moja muhimu kati ya juhudzi ya ufundishaji iliyo hitajika katika karne ya kwanza na juhudzi ya ufundishaji inayohitajika leo.
      - 1) Sikiliza kwa umakini – ni lazima kweli iwe ile ile. Tunapaswa kufundisha ujumbe ule ule kama ulivyofundishwa katika karne ya kwanza!

- 2) Wakati wa karne ya kwanza hakukuwa na “kanisa” lolote la wanadamu kama ilivyo leo. Hakukuwa na kanisa la Katoliki wala madhehebu.
  - 3) Kwa hiyo, itahitaji kufundisha watu kwa uangalifu zaidi leo kuelewa kuhusu kanisa la kweli.
  - c. Kwa mfano: Tunaweza soma Mathayo 16:18. Yesu aliahidi kujenga kanisa lake. Pia tunasoma Wakolosai 1:18. Yesu ni “kichwa” cha “mwili” amba ni “kanisa.” Na Waefeso 4:4 panaonyesha kuna “mwili mmoja” pekee.
    - 1) Watu wengi wamezoea sana kufikiria katika maswala ya madhehebu fulani kiasi kwamba wanaweza wasielewe kiukweli.
    - 2) Mwalimu Mkristo anaweza kushangaa wakati mwanafunzi wake amerudi katika dhehebu lake, punde tu baada ya kufundishwa kuhusu kanisa moja la kweli na kuonekana kukubali. Mwanafunzi hata alisema “Ninaona kuna kanisa moja la kweli pekee.”
    - 3) Alichoshindwa kikitambua mwalimu ni kwamba wakati alipofundisha kuhusu kanisa moja – mwanafunzi alikua bado amechanganyikiwa akifikiri kuwa kanisa moja la kweli linaundwa na madhehebu yote yakiwekwa pamoja.
- E. Mbinu za mlango wa nyuma.
1. Soma Mathayo 7:12. Tunatakiwa kuwatendea wengine katika njia ambayo tunataka wengine watutendee.
    - a. Jiulize swali hili: “Mtu akiongea nawe kuhusu kitu kimoja, lakini baadaye unagundua walikuwa na nia ya nyuma, Je, utapenda?”
    - b. Tunatakiwa kuepuka “mlango wa nyuma” mbinu za kujifanya kufanya jambo moja, wakati tunajua kusudi letu ni kitu kingine tofauti.
  2. Fikiri njia ya kupenda, kujali, uaminifu, na ya moja kwa moja:
    - a. “Rafiki mpPENDWA, nimekuwa nikikuombea. Nimefurahi sana kufahamu Biblia, na kufurahia wokovu. Tafadhali naweza kukuambia juu ya kile nilichojifunza? Ningependa uwe Mkristo.”
    - b. Soma Matendo 26:28, 29.

II. Sala

- A. Mchague mtu unayemfahamu ambaye amepotea.
  1. Huyu anaweza kuwa, jirani, mfanyakazi mwenza, ndugu yako, mwanafunzi mwenzio, rafiki, n.k.
  2. Huyu atakuwa ni mtu ambaye utajaribu kumfikishia Injili.
- B. Kabla ya kuongea nao, anza kuomba kwa ajili yao kwa kuwataja majina.
  1. Kwa mfano: “Baba Mtakatifu wa mbinguni, unaujua moyo wa _____ . Tafadhali nisaidie niweze kuongea nae kuhusu Yesu...”
  2. Omba Mungu akubariki unapotumia muda kuwa uliza wajifunze pamoja nawe Biblia.
- C. Ikiwa mtu atakubali kuwa na darasa la Biblia anza na sala kwa kila darasa.

III. Umuhimu Wa Kufundisha Kwa Utaratibu

- A. Walimu wazuri wanatambua umuhimu wa utaratibu sahihi katika kufundisha.
1. Masomo ya hesabu yanaanza kwanza na kujumlisha na kutoa kabla ya kwenda mbele katika kuzidisha.
  2. Kwa mfano: kabla mtu hajaweza kufanya uamuzi usiofaa kuhusu kumfanya Yesu kuwa Bwana wao, ni lazima wajifunze kwanza utambulisho wake wa kweli (angalia Yohana 8:14).
- B. Ni lazima mafundisho yaanze na baadhi ya mambo ya msingi.
1. Bila uzoefu au kupanga, mara nyingi mwalimu mchanga anaanza kumfundisha asiye mkristo kuhusu ubatizo kwanza.
    - a. Kuna vitu vingi sana ambavyo mtu anahitaji kujifunza kwanza.
    - b. La kusikitisha, imetokea mara nyingi kwamba mtu mpotovu anaonyeshwa mistari kuhusu ubatizo, anaongozwa katika maji na kuzamishwa baadaye wanarudi katika madhehebu yao, na hawaonekani tena, huu sio uongofu.
    - c. Kwa mfano: Mkatoliki anaweza kuwa alinyunyiziwa maji akiwa mtoto (unaitwa “ubatizo wa watoto wachanga”). Ikiwa watafundishwa kuhusu “kuzamishwa” kama njia sahihi ya kubatizwa (kuzikwa), wanawenza kuomba kuzamishwa. Mwalimu Mkristo hatakiwi kushangaa ikiwa mtu ataendelea katika dini yake ya Katoliki. Kwa sababu mwalimu kamwe hakuwfundisha kuhusu “tulibatizwa kuwa mwili mmoja” (1 Wakorintho 12:13), na kuwa “mwili” ni “kanisa” (Wakolosai 1:18). Mtu hakufundishwa kamwe kuhusu kanisa la kweli dhidi ya Ukatoliki.
  2. Soma Matendo 8:30-38.
    - a. Luka ametoa muhtasari, bila maelezo ya kina, kuwa Filipo “akamhubiri habari njeme za Yesu” (mst. 35).
    - b. Towashi alikuwa akisoma toka katika Isaya 53 (Matendo 8:32, 33).
      - 1) Filipo alianza kumfundisha “kwa andiko lilo hilo” (8:35).
      - 2) Hakuna kumbukumbu ya ubatizo katika sehemu hii ya Isaya, hivyo basi, Towashi alijifunza kwanza kuhusu Yesu na mateso yake juu ya msalaba kwa ajili ya dhambi.
      - 3) Ilikuwa baadaye kwamba lazima Filipo alimfundisha kuhusu ubatizo, kwa kuwa mtu yule aliuliza kuhusu ubatizo (8:36).
  3. Soma Matendo 8:12.
    - a. Katika Samaria, Filipo alihubiri kwa wasio Wakristo “habari njema za ufalme wa Mungu, na jina lake Yesu Kristo.”
    - b. Wazo la kawaida la uongo:
      - 1) Baadhi ya Wakristo wanashikilia maoni kwamba asiye Mkristo anahitaji kusikia kuhusu “hatua tano” pekee (sikia, amini, tubu, kiri, ubatizo) na anaweza kujifunza baadaye kuhusu mfalme (kanisa).

- 2) Paulo pia aliwafundisha wasio Wakristo kuhusu ufalme (Matendo 19:8; 20:25; 28:23).
- 3) Soma Yohana 3:3, 5. Yesu alifundisha kuwa kuzaliwa “mara ya pili” (ubatizo) ni njia ya kuingia katika ufalme. Mtu anatakiwa kufahamu kuhusu ufalme wa kweli wa kiroho kabla hatujawaambia jinsi ya kuingia.
4. Kijitabu cha kufundishia “Mpango wa Mungu kwa ajili ya Wokovu” ni kitendea kazi kimoja wapo cha mwalimu kinaweza tumika kumsaidia kufuata utaratibu wa ujifunzaji wa kimantiki.

IV. Wacha Neno Lifanyе Ushawishi

- A. Mara nyingi, mwalimu mchanga ataingia katika mijadala na mwanafunzi.
  1. Hili linapotokea vita inafuata ambayo inamgombanisha mwalimu dhidi ya mwanafunzi. Kwa kawaida hii haina tija.
  2. Punde tu mambo huharibika na kuwa “imani yangu” dhidi ya “imani yako.”
  3. Mjadala wa namna hii mara nyingi unatokea bila kufungua Biblia yoyote; kila mtu anaongea tu, yaliyo kichwani mwao.
- B. Mazingira ya kujifunza hukuzwa wakati ambapo wote mwalimu na mwanafunzi wanasoma na kujifunza kile ambacho Biblia inasema!
  1. Hata ingekuwa mwalimu ana uwezo wa kunukuu neno kwa neno mistari ya Biblia ambayo anashirikisha, mwanafunzi hawezi kujua ikiwa kweli ni neno la Mungu.
  2. Fungua Biblia kwa kila mstari, na uliza: “Tunajifunza nini hapa?”
    - a. Mwalimu anatakiwa kumsaidia mwanafunzi kuelewa.
    - b. Lakini inatakiwa kuwa wazi kuwa sio “imani ya mwalimu” bali ndivyo Biblia inavyofundisha.
    - c. Kadiri wanavyo endelea mwalimu anatakiwa kusisitiza: “Hili sio fundisho langu. Mstari huu unafunidisha nini?”
- C. Tia moyo bila kufanya ujanja.
  1. Hakikisha shauku yako haimkandamizi mtu kinyume na kusadiki kwake.
  2. Kulazimishwa sio sawa na kuongolewa.
  3. Soma Matendo 8:37. Towashi alipohukumiwa na mafundisho na kuyaelewa alichocheewa kutii.

Hitimisho

1. Soma Matendo 8:26-40. Mungu alijua Towashi huyu ana moyo mkweli.
  - a. Tiwa moyo kwamba Mungu anaujua moyo wa kila mwanadamu.
  - b. Inasisimua kufikiri kuwa unaweza kuwa kitendea kazi katika mikono ya Mungu kumfundisha mtu mwenye moyo wa kweli.
2. Je, utamchagua mtu unayemfahamu na kuanza kuomba kwa ajili yake kwa kumtaja jina?
3. Je, baadaye utawauliza wajifunze Biblia nawe?

Somo la Kumi

MBINGU & JEHANAMU

Utangulizi

1. Katika maisha kuna motisha zote hasi na chanya.
  - a. Ikiwa mtu atafanya vizuri, anaweza kupokea zawadi. Kwa mfano, kazi ngumu inaweza kuzawadiwa na mshahara.
  - b. Ikiwa mtu hatafanya vizuri, anaweza kupata adhabu. Kwa mfano, watu wingine wanaweza tii sheria kwa sababu tu ya kukwepa adhabu.
2. Mungu amempatia mwanadamu motisha (mshahara) chanya, na motisha hasi (adhabu).
  - a. Soma Mathayo 25:46.
    - 1) Yesu ametuambia kuna uwezekano wa aina mbili pekee baada ya hukumu.
    - 2) Kutakuwa na “uzima wa milele” au “adhabu ya milele” pekee kwa kila mtu.
  - b. Kuna zawadi ya kupata na adhabu ya kuikwepa.
3. Mitazamo inayobadilika kuhusu mbingu na jehanamu.
  - a. Inasemekana kuwa nyakati za hivi karibuni, wachache wanaonekana kuamini katika jehanamu.
  - b. Fundisho la Biblia halijabadilika, lakini watu zaidi na zaidi wanakataa fundisho lolote wanalojukta halipendezi au kusumbua.
  - c. Pia imekuwa maarufu kwa watu kufikiri wengi wataenda mbinguni.
Soma Mathayo 7:13, 14.

I. Jehanamu

- A. Neno la Kiyunani:
  1. Neno la Kiyunani lililotafsiliwa ni *Geenna*.
  2. Neno “jehanamu” limetokea mara 13 katika tafsiri ya Kiingereza (ASV).
    - a. Ingawaje, katika 2 Petro 2:4, kwa kweli kuna neno fofauti *tartarus*.
    - b. Na katika Yakobo 3:6 kuna matumizi maalumu.
    - c. Neno lilitumiwa na Yesu mara kumi na moja.
      - 1) Mathayo 5:22, 29, 30; 10:28; 18:9; 23:15, 32.
      - 2) Marko 9:43, 45, 47.
      - 3) Luka 12:5.
  3. Wale wote wanaodai kumpenda na kumfuata Yesu, lakini wanakataa fundisho la jehanamu, hivyo basi kiukweli wanakataa fundisho la Yesu.
  4. Historia ya neno:
    - a. Gehenna – Jina la bonde kusini mashariki mwa Yerusalem.
    - b. Zamani, watoto walitolewa kama dhabihu ya wanadamu kwa mungu wa uogno Moleki. Angalia Yeremia 32:35.
    - c. Wakati wa karne ya kwanza, palikuwa ni mahala pa kutupia na kuchomea takataka, na kwa ajili ya kutupia maiti.
    - d. Kwa hiyo pakawa njia inayofaa ya kuonyesha ubaya wa jehanamu.

- B. Tofauti kati ya jehanamu (geenna) na kuzimu (hades).
  - 1. Soma Mathayo 16:18. Hapa neno la Kiyunani sio *geenna*, bali *hades*.
    - a. Yesu hakufa na kwenda jehanamu.
    - b. Yesu alikwenda Peponi, upande mmoja wa kuzimu.
  - 2. Kuzimu ni mahali pa katikati pa roho, mahali pa kusubiri muda wa kifo cha kimwili na siku ya hukumu.
  - 3. Jehanamu ni mwisho, mahali pa mateso pa milele kwa ajili ya waovu.
- C. Aina tofauti za vifo.
  - 1. Kifo cha kimwili.
    - a. Soma Yakobo 2:26. Hiki ni matengano ya *roho* toka katika *mwili*.
    - b. Soma Waembrania 9:27. Sote lazima tutakufa kimwili.
  - 2. Kifo cha kiroho.
    - a. Soma Isaya 59:2. Hiki ni matengano ya *mwenye* dhambi toka kwa *Mungu*.
    - b. Soma Waefeso 2:1.
    - c. Wale wote watakao shindwa kupata msahaha katika maisha haya watabaki wamejitenga milele toka kwa Mungu.
  - 3. Mauti ya milele (jehanamu).
    - a. Soma Ufunuo 20:14, 15 na 21:8.
      - 1) Hiki pia kinaitwa “mauti ya pili.”
      - 2) Kifo cha kimwili ni mauti ya kwanza. Jehanamu ni mauti ya pili.
    - b. Soma Warumi 6:23. Wale wote waliotenda dhambi wanastahili mshahara wa mauti ya milele.
- D. Muhtasari wa Jehanamu.
  - 1. Soma Mathayo 13:42. “na kuwatupa katika tanuru ya moto, ndiko kutakuwako kilio na kusaga meno.” Angalia Mathayo 8:12 na 13:50.
  - 2. Soma Mathayo 25:41. “Ondokeni kwangu, mliolaaniwa, mwende katika moto wa milele, aliowekewa tayari Ibilisi na malaika zake.”
  - 3. Soma Mathayo 25:46. Kunaitwa “adhabu ya milele.”
  - 4. Soma 2 Wathesalonike 1:9.
- E. Maangamizi au adhabu ya milele?
  - 1. Watu hawataki kusikia kuhusu jehanamu. Badala ya kupuuzia kweli, wanajaribu kuelezea tofauti.
  - 2. Njia iliyofanywa na mwanadamu ni kudai kuwa waovu watatoweka. Fundisho hili linaitwa maangamizi (annihilation).
  - 3. Kweli ya Biblia:
    - a. Mathayo 3:12. Picha ni ya moto “usiozimika” moto huu hautaweza kuzimwa!
    - b. Marko 9:47, 48. Hapa “jehanamu” imeelezewa kama mahali ambapo “funza wao hafi, wala moto hauzimiki.” Haitoleta maana yoyote kuelezea funza, wakati watu hutoweke!

- c. Mathayo 10:28.
  - 1) Huu unazungumza kuja “kuangamiza.”
  - 2) Neno hili *apollumi* limetumika mara 92 katika Agano Jipyka katika Kiyunani.
  - 3) Inahusiana na upotevu wa ustawi, na sio upotevu wa kiumbe.
- F. Nani atapelekwa jehanamu?
  - 1. Soma 2 Wathesalonike 1:7-9.
    - a. “wasiomjua Mungu” (mst. 8).
      - 1) Haya ni maelekezo kuwahuusu wote walio mbali na Mungu.
      - 2) Soma 1 Wathesalonike 4:5. Wasio okolewa.
    - b. “na wao wasioitii Injili ya Bwana wetu Yesu” (mst. 8).
      - 1) Kihalisia, hawa ni wale wote, “wasioitii” injili (wakati uliopo na endelevu).
      - 2) Hawa ni pamoja na wote ambao walikwisha tii, lakini wakaanguka tena. Soma 2 Petro 2:20-22.
  - 2. Soma Mathayo 7:21-23.
    - a. Watu wa dini wenye nia nzuri watapelekwa mbali toka kwa Mungu.
    - b. Soma pia Warumi 10:1-5.
- G. Onyo kubwa:
  - 1. Soma Waebrania 10:26-31.
  - 2. Soma Mathayo 25:1-13.

II. Mbingu

- A. Biblia:
  - 1. Imeanza na “Hapo mwanzo Mungu alizumbi mbingu na nchi” (Mwanzo 1:1).
  - 2. Imeishia na kumbukumbu ya “mbingu mpya na nchi mpya” (Ufunuo 21:1).
- B. Mbingu tatu:
  - 1. Soma Mathayo 6:26. “Waangalieni ndege wa angani [mbinguni].” Hili ni anga kuzunguka dunia.
  - 2. Soma Waebrania 11:12. “...kama nyota za mbinguni wingi wao.” Nafasi ya nje.
  - 3. Soma Mathayo 5:16. “...Baba yenu aliye mbinguni.” Mahali Mungu anakaa.
- C. Sifa za mbingu:
  - 1. Soma Yohana 14:1-3. “Mahali.”
  - 2. Soma 1 Wathesalonike 4:16. Mahali Yesu “atashuka kutoka.”
  - 3. Sehemu tofauti na mazingira ya familia zetu za kidunia:
    - a. 2 Wakorintho 5:1. Mwili mpya unaafaa kwa sehemu hiyo.
    - b. 1 Wakorintho 15:50. Sio mwili wa “nyama na damu.”
    - c. 1 Yohana 3:2.
    - d. Wafilipi 3:20, 21.
  - 4. Mathayo 25:46. Utakuwa ni muda usio na kikomo.

- D. Makazi ya Mungu kwa wanadamu.
1. Upungufu wa mtu.
    - a. Mungu hutumia kile ambacho ni sehemu ya uzoefu wetu kufikisha taarifa kuhusu kile kisicho sehemu ya ufahamu wetu.
    - b. Vivyo hivyo katika sayansi, tunatumia mifano au pitcha kuonyesha kile kisichoonekana kwa macho ya wazi. Mf. Heli ya DNA ipo lakini hatuwezi kuiona kwa jicho la kawaida.
  2. Matumizi ya Mungu ya maneno ya pitcha.
    - a. Kitabu cha Ufunuo kimeifananisha mbingu kama:
      - 1) “njia ya mji ni dhahabu safi” (21:21).
      - 2) Vipimo vya mji ni “maili elfu na mia tano” (21:16).
      - 3) “Mwana-Kondoo amesimama” (5:6).
    - b. Matumizi:
      - 1) “Mwana-Kondoo” sio mnyama halisi, bali anasimama badala ya Yesu.
      - 2) Hivyo pia, mbingu haina njia ya mji wenye dhahabu, n.k. Bali Mungu anataka sisi tujue itakuwa nzuri na ya kupendeza.
  3. Soma Ufunuo 21:4. Hakuna tena machozi, mauti, maombolezo, kilio, wala maumivu!

Hitimisho

1. Biblia inaishia kwa kusimulia juu ya mbingu na jehanamu.
  - a. Soma Ufunuo 21:1-8.
  - b. Kuingia katika mji huo watu wanahitajika “wazifua nguo zao” (Ufunuo 22:14).
2. Kumbuka haichukui juhudhi kuishia jehanamu, inachukua uaminifu ili kutuzwa makazi ya mbinguni.

Imeandaliwa na:
George Jensen

Imetafsiriwa na:
Charles Mwakalonge

Tanzania, East Africa
2021